

การวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ด้านการสื่อสารของนายทักษิณ ชินวัตร ต่อเหตุการณ์ชายแดนไทย – กัมพูชา ปี พ.ศ. 2568

วัสสวัสส์ โคกทับทิม^{1*}

¹นักศึกษา คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

*ผู้ประพันธ์บรรณกิจ : watsawat.kt@gmail.com

บทคัดย่อ

วันที่รับบทความ : บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการสื่อสารของนายทักษิณ ชินวัตร
5 พฤศจิกายน 2568 ต่อเหตุการณ์ชายแดนไทย – กัมพูชาในปี พ.ศ. 2568 ซึ่งเป็นเหตุการณ์ระหว่างประเทศที่
วันที่แก้ไขบทความ : ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของรัฐและประชาชนภายในพื้นที่ ผ่านการวิเคราะห์
14 มกราคม 2569 วาทกรรมจากบทสัมภาษณ์และบทเสวนาของนายทักษิณ ชินวัตรในพื้นที่สื่อออนไลน์โดย
ใช้แนวคิดวาทกรรมเพื่อทำความเข้าใจถึงความสัมพันธ์ของอำนาจ ความรู้ และปัจเจก
วันที่ตอบรับบทความ : บุคคล โดยมีกรอบการวิเคราะห์ตามทฤษฎีวาทกรรมเชิงวิพากษ์ (Critical Discourse
3 กุมภาพันธ์ 2569 Analysis) ของ Norman Fairclough ผ่านองค์ประกอบตัวบท วิธีการปฏิบัติทางวาทกรรม
วันที่เผยแพร่ (Online) : และวิถีปฏิบัติทางสังคมและวัฒนธรรม เพื่อมองหาและอธิบายถึงอำนาจและวาระที่แฝง
24 มิถุนายน 2569 อยู่ในกระบวนการสร้างวาทกรรมของนายทักษิณ ชินวัตร ซึ่งมีการแบ่งการวิเคราะห์เป็น
ช่วงก่อนการเกิดการปะทะและหลังจากการเกิดการปะทะในวันที่ 24 กรกฎาคม พ.ศ.
2568 เพื่อเปรียบเทียบพลวัตทางด้านวาทกรรมจากบริบทสังคมที่แตกต่างกัน

ผลการศึกษา พบว่า กระบวนการสร้างวาทกรรมของนายทักษิณ ชินวัตร มีการเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทสังคมและความสัมพันธ์เชิงอำนาจทางสังคม โดยมีการสลับบทบาทการสื่อสารทั้งบริบทของอดีตนายกรัฐมนตรีและบิดาของนางสาวแพทองธาร ชินวัตร เพื่อสร้างความชอบธรรมและอำนาจต่อรองทางการเมือง รวมถึงทั้งก่อนและหลังการปะทะ นายทักษิณ ชินวัตรได้มีการปรับเปลี่ยนวาทกรรมสู่การสนับสนุนอำนาจของกองทัพและความเชื่อมั่นต่อความมั่นคงของประเทศชาติ เพื่อรักษาภาพลักษณ์และบทบาททางสังคมของตนเอง

คำสำคัญ : การวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์, การสื่อสารการเมือง, ความขัดแย้งชายแดนไทย – กัมพูชา, ทักษิณ ชินวัตร

A Critical Discourse Analysis of Thaksin Shinawatra's Communication on the 2025 Thai – Cambodia Border Conflict

Watsawat Koktabtim^{1*}

¹Student, Faculty of Journalism and Mass Communication, Thammasat University

***Corresponding Author:** watsawat.kt@gmail.com

Abstract

Received: November 5, 2025
Revised: January 14, 2026
Accepted: February 3, 2026
Available Online: June 24, 2026

This article aims to study on Thaksin Shinawatra's communication process in relation to the 2025 Thai – Cambodia border conflict, a geopolitical event with national security impact and civilians on the border. It applies the framework of Critical Discourse Analysis (CDA) based on Norman Fairclough's three – dimensional model of text, discursive practice, and sociocultural practice. The data was conducted through interviews, public discussions, and online media platforms, the discourse was analyzed in two phases: before and after the armies' confrontation on 24 July 2025 to compare the shifting of discourse and different societies' context.

The findings reveal that Thaksin's discourse shifted in respond to the changes relating to political power and social contexts with different roles between “former prime minister” and “father of the current prime minister”. Before the armies' confrontation, Thaksin's discourse emphasized political legitimacy. After the incident of confrontation, his communication shifted to support the military, affirming national security using them to reinforce the political legitimacy

Keywords: Critical Discourse Analysis, Political Communication, Thai – Cambodian Border Conflict, Thaksin Shinawatra

การตัดสินใจดังกล่าวนำไปสู่ความขัดแย้งและความคลุมเครือในหลายครั้งเกี่ยวกับเขตแดนของประเทศไทย และกัมพูชาโดยเฉพาะแผนที่ภาคผนวก 1 เป็นเสมือนบทนำของปัญหาอื่น ๆ ที่ตามมาทั้งการปะทะกันบริเวณเขาพระวิหารระหว่างช่วงปี พ.ศ. 2551-2554 หรือเหตุการณ์พิพาทในปี พ.ศ. 2556 ซึ่งสืบเนื่องจากกรณีที่ถูกกัมพูชาขอขึ้นทะเบียนมรดกโลกของปราสาทพระวิหารในปี พ.ศ. 2549 เป็นชนวนความขัดแย้งที่ทั้งสองฝ่ายต่างตีความพื้นที่ต่าง ๆ ในรูปแบบที่แตกต่างกันออกไป

เหตุการณ์ในปี พ.ศ. 2568 เริ่มตึงเครียดในวันที่ 28 พฤษภาคม ได้เกิดการปะทะกันในพื้นที่ช่องบกจังหวัดอุบลราชธานี โดยกระทรวงกลาโหมกัมพูชาชี้ว่ากองทัพไทยเริ่มก่อนจนทำให้ทหารกัมพูชาเสียชีวิต 1 นาย (ไทยพีบีเอส, 2568ก) และกองทัพไทย เปิดเผยว่า “หน่วยเฉพาะกิจที่ 1 กองกำลังสุรนารีรายงานว่าทหารกัมพูชาเข้ามาวางกำลังในพื้นที่อำเภอสหัสขันธ์ ซึ่งไม่เป็นไปตามข้อตกลง” (กองทัพไทย, 2568) และเกิดข้อเข้าใจผิดของทหารกัมพูชาและเริ่มใช้อาวุธทำให้ทหารไทยต้องตอบโต้ ซึ่งทำให้สถานการณ์ชายแดนดังกล่าวนำไปสู่การยกระดับความตึงเครียดของทั้งสองประเทศ จนในช่วงเดือนกรกฎาคมได้มีเหตุการณ์กรณีทหารไทยเหยียบทุ่นระเบิด โดยครั้งแรกในพื้นที่ชายแดนช่องบกและต่อเนื่องกันในระหว่างวันที่ 16 - 23 กรกฎาคมที่ผ่านมา ทางของไทยได้ตอบโต้ด้วยการปิดด่านข้ามชายแดน จำนวน 4 ด่านจนเกิดเป็นความไม่พอใจของฝ่ายรัฐบาลกัมพูชา และในวันที่ 24 กรกฎาคม ได้เกิดการปะทะกันทางทิศตะวันออกของปราสาทตาเมือน จนได้มีการเจรจาหยุดยิงในวันที่ 27 กรกฎาคม มีผลในเที่ยงคืนของวันที่ 28 กรกฎาคม ซึ่งจากเหตุการณ์ดังกล่าว ยังมีการขยายตัวเป็น “สงครามทางด้านข้อมูลข่าวสารด้วยช่องทางสื่อออนไลน์” อีกด้วย (ไทยพีบีเอส, 2568ก; 2568ข)

สถานการณ์ชายแดนไทย – กัมพูชาถือว่าเป็นเหตุการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศไทยทั้งทางด้านสังคมและถิ่นที่อยู่อาศัย เนื่องจากประชาชนที่อยู่บริเวณชายแดนมีการอพยพจากเหตุการณ์การปะทะเมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม พ.ศ. 2568 ส่งผลต่อความปลอดภัยของชีวิต ทรัพย์สิน และวิถีชีวิตที่ต้องมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเหตุการณ์ดังกล่าว อันเป็นความมั่นคงและเศรษฐกิจของประเทศไทย ซึ่งส่งผลการดำเนินงานกิจการภายในประเทศทั้งของภาครัฐและภาคเอกชนในการรับมือต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะรัฐบาลที่ต้องปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับกองทัพในการบริหารให้ประเทศผ่านพ้นสถานการณ์ดังกล่าว

นายทักษิณ ชินวัตร เป็นผู้มีอิทธิพลทางด้านความคิดในฐานะอดีตนายกรัฐมนตรีของประเทศไทย ในบริบทการสื่อสารถือว่าเป็นประเด็นที่น่าสนใจอย่างมากเนื่องจากความสำคัญของนายทักษิณ ชินวัตร มีอำนาจในการชี้นำความคิดของกลุ่มผู้คนโดยเฉพาะกลุ่มที่เรียกตนเองว่า “กลุ่มเสื้อแดง” โดยงานวิจัยของปวีณฯ หาญชนะ (2555) ศึกษาการสื่อสารทางการเมืองของนายทักษิณ ชินวัตร ระหว่างปี พ.ศ. 2549 – 2552 พบว่า ขณะที่นายทักษิณได้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีทำให้มีอำนาจทางการเมืองทำให้มีการครอบงำ แทรกแซง และควบคุมสื่อมวลชนได้อย่างดี และหลังจากการถูกยึดอำนาจนายทักษิณที่ถูกดำเนินคดีทำให้ต้องลี้ภัยไปอยู่ต่างประเทศ ได้มีการเปลี่ยนแปลงวิธีการสื่อสารของตนเองผ่านการสื่อสารตัวแทน ซึ่งมีเนื้อหาในการประกอบสร้างภาพลักษณ์ถึงผู้มีความสามารถแต่ถูกรังแกด้วยการรัฐประหารและหากไม่มีประชาธิปไตยก็จะไม่สามารถแข่งขันกับประชาคมโลกโดยการสร้างอำนาจให้กับวาทกรรมของตนเอง ในการปลูกฝังความเป็นปกติทางด้านความคิด (Common sense) ในงานวิจัยดังกล่าวยังพบว่านายทักษิณมีการปลูกฝังมวลชน คือ ระหว่างในช่วงที่ตนเองอยู่ในอำนาจและถูกต่อต้าน

จากข้อมูลข้างต้นเป็นที่มาของการศึกษาในประเด็นบทบาทการสื่อสารทางการเมืองในสถานการณ์ชายแดนไทย – กัมพูชาของนายทักษิณ ชินวัตรซึ่งเป็นผู้มีอิทธิพลกับมวลชน การศึกษาค้นคว้าหากระบวนการในการสื่อสารกับสื่อมวลชนทั้งช่วงระหว่างและหลังจากดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของนายทักษิณ ชินวัตร ผ่านการปลูกฝังวาทกรรมของตนเองกับประชาชน รวมถึงนายทักษิณซึ่งมีความสัมพันธ์ในฐานะบิดากับ

นางสาวแพทองธาร ชินวัตร ได้ใช้บริบทดังกล่าวในการสื่อสารทางการเมืองเพื่อเสริมสร้างบทบาทหรืออำนาจของตนเองในการสื่อสารต่อสังคมอย่างไร ผ่านมุมมองของการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์เพื่อหาความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่แอบแฝงอยู่ผ่านโครงสร้างวาทกรรมต่อพลวัตของภูมิทัศน์ทางการเมืองไทยจากสถานการณ์ที่มีผลต่อความเป็นอยู่ของประชาชนและความมั่นคงของชาติ

การศึกษานี้จึงมุ่งเน้นการศึกษาวิธีการสื่อสารของนายทักษิณ ชินวัตรผ่านการใช้วาทกรรมและกลยุทธ์ทางการสื่อสารของอดีตนายกรัฐมนตรีของประเทศไทย ซึ่งสื่อสารผ่านเหตุการณ์สถานการณ์ชายแดนไทย - กัมพูชา ปี พ.ศ. 2568 ทั้งก่อนและหลังการปะทะกันของกองทัพ เมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม พ.ศ. 2568 ด้วยคำถามว่าการสื่อสารของนายทักษิณต่อเหตุการณ์ชายแดนไทย - กัมพูชา ปี พ.ศ. 2568 มีลักษณะวาทกรรมเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการสื่อสารทางการเมืองของนายทักษิณ ชินวัตรต่อเหตุการณ์ชายแดนไทย - กัมพูชา
2. เพื่อศึกษาความแตกต่างของลักษณะการสื่อสารทางด้านวาทกรรมของนายทักษิณ ชินวัตร ทั้งก่อนและหลังเหตุการณ์การปะทะของกองทัพ

นิยามศัพท์

1. วาทกรรม หมายถึง องค์ประกอบของชุดของถ้อยคำ กระบวนการอธิบาย และการประกอบสร้างความหมายในการถ่ายทอดและมุ่งเน้นใจความสำคัญเพื่อกำหนดวิคิด การรับรู้ และความจริงของสังคมผ่านการสื่อสารในบริบทของเหตุการณ์ต่าง ๆ
2. การวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ หมายถึง แนวทางในการวิเคราะห์วาทกรรมที่มุ่งเน้นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาษา กระบวนการสร้างวาทกรรม และวิถีของสังคม เพื่อการต่อรองเชิงอำนาจผ่านวาทกรรมของนายทักษิณ ชินวัตร ต่อโครงสร้างทางสังคมและอุดมการณ์ ในการช่วงชิงความชอบธรรมในบริบทของการสื่อสารการเมือง
3. การสื่อสารการเมือง หมายถึง การสร้างวาทกรรมทางด้านการสื่อสารที่มุ่งเน้นการสร้าง ความหมายในประเด็นเชิงโครงสร้างทางสังคมและการครอบงำอุดมการณ์ของประชาชนเพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับการกระทำหรือชุดความคิดและรักษาอำนาจในการรักษาระเบียบของสังคม
4. ตัวบท หมายถึง ถ้อยคำหรือข้อความของนายทักษิณ ชินวัตรที่มีการเผยแพร่ผ่านสื่อ
5. วิถีปฏิบัติทางวาทกรรม หมายถึง ลักษณะของบริบท วิธีการเผยแพร่และอำนาจของนายทักษิณ ชินวัตร
6. วิถีปฏิบัติต่อสังคมและวัฒนธรรม หมายถึง เหตุการณ์ สังคม และการเมืองที่ส่งผลต่อการสร้างและให้ความหมายของนายทักษิณ ชินวัตรที่มุ่งเน้นต่อสังคม
7. อำนาจของปัจเจกบุคคล หมายถึง กระบวนการใช้วาทกรรมในการสร้างความชอบธรรมหรือสถานะให้กับบุคคลหรือกลุ่มบุคคลใดผ่านการสื่อสาร
8. เหตุการณ์ชายแดนไทย - กัมพูชา หมายถึง เหตุการณ์ความขัดแย้งกันระหว่างประเทศไทย - กัมพูชาต่อปัญหาเขตแดนในปี พ.ศ. 2568 จนนำไปสู่การสู้รบกันในหลายพื้นที่ เมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม พ.ศ. 2568 ผ่านมุมมอง

ของนายทักษิณ ชินวัตร ระหว่าง 30 พฤษภาคม พ.ศ. 2568 - 27 กรกฎาคม พ.ศ. 2568 ผ่านบทสัมภาษณ์ บทเสวนา และบทการกล่าวปาฐกถาพิเศษในช่องทางสาธารณะและช่องทางส่วนตัวของนายทักษิณ ชินวัตร

ขอบเขตการวิจัย

การวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ด้านการสื่อสารของนายทักษิณ ชินวัตร ต่อเหตุการณ์ชายแดนไทย - กัมพูชา ปี พ.ศ. 2568 มีขอบเขตการศึกษา ดังนี้

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษานี้มุ่งเน้นการวิเคราะห์วาทกรรมที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์จากสถานการณ์ชายแดนไทย - กัมพูชาของนายทักษิณ ชินวัตร ในด้านถ้อยคำ การให้ความหมาย การกำหนดบทบาท และการใช้อำนาจเชิงสัญลักษณ์ในวาทกรรมของนายทักษิณ โดยจากการสะท้อนบทบาทของอดีตนายกรัฐมนตรี บิดาของนางสาวแพทองธาร ชินวัตร และผู้ที่มีอิทธิพลทางความคิดต่อประชาชน การศึกษาครั้งนี้ไม่ได้ประเมินความถูกต้องเชิงข้อเท็จจริงทางความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ แต่มุ่งเน้นการวิเคราะห์วาทกรรมในการประกอบสร้างความหมายผ่านการเลือกใช้ถ้อยคำและภาษา

ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

การศึกษานี้ใช้ข้อมูลที่เป็นข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) อันประกอบด้วยบทสัมภาษณ์ บทเสวนา และบทการกล่าวปาฐกถาพิเศษในช่องทางสาธารณะและช่องทางส่วนตัวของนายทักษิณ ชินวัตร

ขอบเขตด้านระยะเวลา

การศึกษานี้มีขอบเขตระยะเวลาในการใช้ศึกษาครอบคลุมช่วงเวลาระหว่าง 30 พฤษภาคม พ.ศ. 2568 ถึง 27 กรกฎาคม พ.ศ. 2568 โดยแบ่งเป็นก่อนและหลังการเกิดเหตุการณ์ปะทะในวันที่ 24 กรกฎาคม พ.ศ. 2568 เพื่อเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงทางด้านวาทกรรม

ขอบเขตด้านกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิเคราะห์

การวิเคราะห์ใช้กรอบแนวคิดการวิเคราะห์ตามรูปแบบการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ของ Fairclough (Critical Discourse Analysis: CDA) โดยมุ่งเน้นการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่าง 1. ตัวบท (Text) 2. วิธีการปฏิบัติทางวาทกรรม (Discursive practice) 3. วิถีปฏิบัติทางสังคม (Social practice) เป็นหลัก โดยไม่ได้มุ่งเน้นในการศึกษาการรับสารหรือผลกระทบต่อสังคม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผลการศึกษาจะทำให้ทราบถึงลักษณะทางวาทกรรมทางด้านการสื่อสารทางการเมืองของนายทักษิณ ชินวัตรต่อเหตุการณ์ชายแดนไทย - กัมพูชา ทั้งก่อนและหลังการปะทะของกองทัพ รวมถึงการเปรียบเทียบลักษณะทางวาทกรรมจากภูมิทัศน์การเมืองที่มีการเปลี่ยนแปลงไปได้

2. ผู้ที่สนใจสามารถนำไปวิเคราะห์ลักษณะทางวาทกรรมต่อเหตุการณ์การเมืองอื่น ๆ ได้

การทบทวนวรรณกรรม

นายทักษิณ ชินวัตร และบทบาทด้านการสื่อสารหลังจากกลับมาที่ประเทศไทย

นับตั้งแต่ที่นายทักษิณ ชินวัตรได้กลับมายังประเทศไทยในรอบ 17 ปีหลังจากการขอลาออกนอกประเทศในวันที่ 10 - 31 สิงหาคม พ.ศ. 2551 และหลังจากกลับมาประเทศไทยเมื่อวันที่ 22 สิงหาคม พ.ศ. 2566 ในวันที่ 16 สิงหาคม พ.ศ. 2566 นางสาวแพทองธาร ชินวัตร บุตรสาวของนายทักษิณและหัวหน้าพรรคเพื่อไทยได้รับเลือกให้เป็นนายกรัฐมนตรีคนที่ 31 ของไทย หลังจากนั้นนายเศรษฐา ทวีสินถูกศาลรัฐธรรมนูญถอดถอนจากตำแหน่งหลังจากที่นางสาวแพทองธารรับตำแหน่ง นายทักษิณถูกตั้งข้อสังเกตถึงประเด็นบทบาทของนายทักษิณต่อรัฐบาล “แพทองธาร”

เช่นในกรณีการแสดงวิสัยทัศน์ของนายทักษิณ เมื่อวันที่ 23 สิงหาคม พ.ศ. 2567 ในงาน NATION TV DINNER TALK: VISION FOR THAILAND 2024 โดยเนื้อหาในการแถลงของนายทักษิณได้พูดถึงการกระตุ้นเศรษฐกิจจากการเติบโตที่แข็งแกร่งของเศรษฐกิจไทย ซึ่งได้พูดถึงนโยบายเงินดิจิทัลวอลเล็ต 10,000 บาท รวมถึงแนวทางการผลิต การเงิน การบริการ ปัญหาเสพติด การปฏิรูประบบราชการ และเรื่องอื่น ๆ ซึ่งในบทวิเคราะห์ของประจักษ์ ม่วงศ์สา (2567) ได้กล่าวว่า วิสัยทัศน์ของนายทักษิณจากความเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการเมืองจะถูกนำมาใช้เป็นส่วนหนึ่งของนโยบายในขณะนั้น และเป็นข้อสังเกตได้ว่านายทักษิณสามารถอธิบายได้ทั้งหมด และเป็นข้อสงสัยอย่างมากว่าทำไมนายกรัฐมนตรีอย่างนางสาวแพทองธารกลับไม่ขึ้นไปแสดงนโยบาย

จากประเด็นดังกล่าวยังเป็นข้อสงสัยอีกว่า นายทักษิณ ชินวัตรมีบทบาทอย่างไรและมีอำนาจหรือไม่ในรัฐบาลของนางสาวแพทองธาร ชินวัตร เนื่องจากตัวของนายทักษิณ ชินวัตรถือว่าเป็นผู้นำทางด้านจิตวิญญาณของกลุ่มมวลชน โดยเฉพาะกลุ่มคนเสื้อแดงที่มีอุดมการณ์สนับสนุนตัวของนายทักษิณ ชินวัตรและในรัฐบาลดังกล่าวนอกจากในฐานะนายกรัฐมนตรีและอดีตนายกรัฐมนตรีที่มาจากพรรคการเมืองอุดมการณ์เดียวกันแล้วก็คือในบริบทเชิงความสัมพันธ์ในฐานะบิดาและบุตรสาวอีกด้วย

สำหรับตัวของนายทักษิณ ชินวัตรและความสัมพันธ์กับตระกูลขุนของประเทศกัมพูชาในบทความของ วิโรจน์ เลิศจิตต์ธรรม (2567) ได้กล่าวว่า ความสัมพันธ์ของนายทักษิณ ชินวัตรกับสมเด็จฮุน เซน อดีตนายกรัฐมนตรีและประธานวุฒิสภาของประเทศกัมพูชา ถึงแม้ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทย - กัมพูชา จะมีการกระทบกระทั่งกันเป็นครั้งคราว เช่น ในช่วงปี พ.ศ. 2546 ซึ่งตรงกับเหตุการณ์ไปเซนต์ การเผาสถานทูตไทยในกัมพูชา แต่ไม่ได้กระทบความสัมพันธ์ระหว่างตระกูลชินวัตรและตระกูลฮุน กล่าวคือ เมื่อย้อนกลับไปในปี พ.ศ. 2549 นายทักษิณในฐานะนายกรัฐมนตรีในขณะนั้นถูกรัฐประหาร สมเด็จฮุน เซนมีส่วนเป็นในการช่วยเหลือนายทักษิณในการลี้ภัยและปฏิเสธการขอตัวจากรัฐบาลไทยในยุคของนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ โดยความสัมพันธ์ดังกล่าวดำเนินมาจนถึงในช่วงปี พ.ศ. 2568 ซึ่งเกิดความตึงเครียดในเรื่องของชายแดนประเทศไทย - กัมพูชา

นอกจากประเด็นของประเทศไทย - กัมพูชา แล้ว เมื่อมองถึงสายสัมพันธ์ของตระกูลชินวัตรและตระกูลฮุนตามที่จิราภรณ์ ศรีแจ่มและปณิศา เอ็มโอชา (2568) ผู้สื่อข่าวได้เขียนไว้ในเว็บไซต์ของ BBC กล่าวถึงความเห็นของนักวิชาการและนักวิเคราะห์จากประเทศกัมพูชาว่าความสัมพันธ์ดังกล่าวได้จบลงเพราะคำว่า “ไม่เป็นมืออาชีพ” ที่นางสาวแพทองธาร ได้กล่าวในวันที่ 16 มิถุนายน พ.ศ. 2568 ซึ่งถูกมองมีผลกระทบในแง่ลบอย่างมากต่อศักดิ์ศรีของสมเด็จฮุน เซน และส่งผลทำให้เครือข่ายอิทธิพลสำคัญในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้แตกร้าง ตามการวิเคราะห์ของจิราภรณ์ ศรีแจ่มและปณิศา เอ็มโอชา (2568)

แนวคิดที่ใช้วิเคราะห์

การศึกษาครั้งนี้ศึกษาด้วยกระบวนการการสร้างความหมายเชิงสัญลักษณ์ของนายทักษิณ ชินวัตร ด้วยการวิเคราะห์วาทกรรมตามแนวคิดของ Michel Foucault และศึกษากระบวนการสร้างวาทกรรมเชิงวิพากษ์ ด้วยกรอบแนวคิด 3 มิติ (Critical Discourse Analysis: CDA) ของ Norman Fairclough

1. แนวคิดทางด้านวาทกรรมของ Michel Foucault

กาญจนา แก้วเทพและสมสุข หินวิมาน (2553) ได้กล่าวว่า แนวคิดของ Michel Foucault ที่มีต่อวาทกรรม คือ วาทกรรมเปรียบเสมือน กระบวนการสร้างสัญลักษณ์ทางด้านการสื่อสารทั้งวจนภาษาและอวจนภาษาในการสร้างคุณค่าหรือความชอบธรรมเชิงอำนาจให้กับกลุ่มบุคคลที่สามารถกำหนดสิ่งต่าง ๆ ทั้งดีหรือไม่ดี ถูกต้องหรือไม่ถูกต้องได้

โดยแนวคิดด้านวาทกรรมของ Foucault มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับ “อำนาจ” “ความรู้” และ “ปัจเจกบุคคล” ซึ่งลักษณะของอำนาจนอกจากมีการรวมศูนย์อย่างชัดเจนเพื่อสร้างความแบ่งแยก (Division) หรือการกีดกัน (Exclusion) เช่น สถาบันต่าง ๆ แล้ว อำนาจยังมีการกระจายตัวไปถึงปลายทางของระบบ ซึ่งสังคมถูกสร้างขึ้นจากอำนาจและมีความสัมพันธ์กันทั้งสิ้น ซึ่งอำนาจเกิดขึ้นจากตัวปัจเจกบุคคลที่มีความจงใจที่แตกต่างกันก็จะมีกระบวนการใช้อำนาจในแบบที่แตกต่างกันออกไป โดยการให้เกิดความชอบธรรมเชิงอำนาจสามารถบ่มเพาะในวิถีชีวิตได้ถึงแม้อำนาจจะเป็นสิ่งนิรนามและไม่มีผู้เป็นเจ้าของอย่างแท้จริงและสามารถกระจายไปได้ทั่วทุกที่เปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของตัวปัจเจกและสังคม ผู้กระทำและผู้ถูกกระทำก็จะเปลี่ยนแปลงไปเสมอ ในขณะเดียวกันอำนาจยังส่งผลให้เกิดการผลิตหรือการสร้าง เช่น ในเรื่องการสร้างวาทกรรม

อำนาจและความรู้จะถูกยึดโยงกันเสมอ เนื่องจากความรู้และความไม่รู้ถูกกำหนดโดยอำนาจ ดังนั้น หากมนุษย์มีความต้องการที่อยากรู้หรือใฝ่รู้มากยิ่งขึ้น นั่นไม่ใช่เป็นการแสดงถึงความก้าวหน้าแต่เป็นการใฝ่ในอำนาจเพิ่มเติม และการสร้างความรู้ยังนำไปสู่ความสามารถในการครอบงำเชิงความรู้ได้อีกด้วย

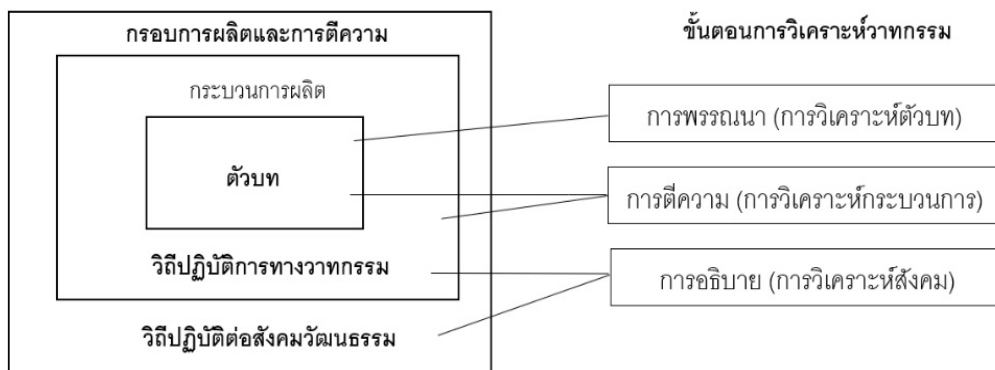
แนวคิดเชิงวาทกรรมของ Foucault จะมุ่งเน้นในเรื่องการกำหนดวาทกรรมผ่านการใช้อำนาจและความรู้ของตัวปัจเจกเพื่อสร้างอัตลักษณ์ตัวตนนำไปสู่การสร้างวาทกรรมและขึ้นมาเป็นผู้นำที่มีบทบาททางสังคม โดยเฉพาะกับกลุ่มบุคคลที่ต้องการมีอำนาจมากยิ่งขึ้นและเพื่อสร้างองค์ความรู้ตามมุมมองและบรรทัดฐานของตน

2. กรอบแนวคิดการวิเคราะห์ตามหลักกระบวนการสร้างวาทกรรมเชิงวิพากษ์ 3 มิติของ Norman Fairclough

แนวคิดของ Norman Fairclough (1995) เป็นแนวคิดที่ต่อยอดจากแนวคิดของ Foucault โดยแนวคิดของ Fairclough ซึ่งเป็นแนวคิดการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ที่มุ่งเน้นการวิเคราะห์วาทกรรมในประเด็นของการสร้างวาทกรรม การผลิตซ้ำ และการท้าทายเชิงอำนาจทางสังคม (Social power challenges)

วาทกรรมตามแนวคิดของ Fairclough สามารถแบ่งได้เป็น 2 รูปแบบ 1. รูปแบบของการนำเสนอ คือ การนำเสนอความจริงทางสังคมผ่านการใช้อยากาและวาทกรรม 2. รูปแบบของวิถีสังคม คือ ความสัมพันธ์ของภาษาและวาทกรรมในการกำหนดรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคม สถาบัน และอำนาจเชิงโครงสร้าง

Fairclough ได้กำหนดกรอบการวิเคราะห์ตามแนวคิดการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ (Critical Discourse Analysis: CDA) ซึ่งได้มีกรอบในการวิเคราะห์ใน 3 มิติประกอบด้วย 1. ตัวบท (Text) 2. วิถีปฏิบัติทางวาทกรรม (Discursive practice) 3. วิถีปฏิบัติทางสังคม (Social practice) โดยสามารถสร้างเป็นแบบจำลองได้ ดังนี้

ภาพที่ 2 แบบจำลองกระบวนการสร้างวาทกรรมเชิงวิพากษ์ตามแนวคิด Norman Fairclough's Model of Critical Discourse Analysis

ที่มา : ภาพโดยผู้วิจัย วัสดุสส์ โคกทับทิม ดัดแปลงจาก Fairclough (1995)

การศึกษานี้จะมุ่งเน้นการศึกษาวาทกรรมของนายทักษิณ ชินวัตรต่อเหตุการณ์ชายแดนไทย - กัมพูชา ในประเด็นของอำนาจ วิธีการสร้างวาทกรรม บทบาทอัตลักษณ์และการสร้างความชอบธรรมหรือความจริงของ นายทักษิณ ชินวัตร จากทั้งแนวคิดข้างต้นของ Michel Foucault ที่ช่วยทำให้เข้าใจว่าเพราะเหตุใดวาทกรรมจึงมีความสัมพันธ์กับอำนาจ และกรอบการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ของ Norman Fairclough ที่มุ่งให้เห็นถึงการผลิตซ้ำ และการท้าทายต่อภาษา ตัวบท วิถีปฏิบัติทางสังคม และบริบทเชิงโครงสร้าง

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยของเกศกนก ชุ่มประดิษฐ์ (2554) วิเคราะห์โดยใช้ทฤษฎีวาทกรรมเชิงวิพากษ์โดยการวิเคราะห์ตัวบท วิถีปฏิบัติทางวาทกรรม และวิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรม ว่าด้วยเรื่องรัฐธรรมนูญที่ 10 กันยายน พ.ศ. 2549 ผ่านการวิเคราะห์หนังสือพิมพ์ พบว่า หนังสือพิมพ์หลากหลายสำนักข่าวรายงานข่าวในเหตุการณ์เดียวกันจากเงื่อนไทม์ทางสังคมต่าง ๆ ถึงแม้จะนำเสนอเรื่องราวในทิศทางเดียวกัน แต่ในลักษณะตัวบทของเนื้อหาที่มีความแตกต่างกัน ทั้งการบ่งชี้ประเด็นแก่สังคมและการต่อรองอำนาจสื่อ ซึ่งสำนักข่าวต่าง ๆ มีความพยายามในการครอบงำความคิด ซึ่งเมื่อมองในมุมของเศรษฐศาสตร์การเมือง (Political economy) พบได้ว่าการนำเสนอตามระบบของสื่อมวลชนเกิดขึ้นจากความเป็นอยู่ของระบบเศรษฐกิจ ผวนกับจุดยืนของสำนักข่าวถูกสะท้อนผ่านการนำเสนอวาทกรรมผ่านการสร้างความเป็นจริง (Construction of reality) และในมุมมองของผู้บริโภคเป็นการตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคกลุ่มต่าง ๆ ผ่านการทำให้ข่าวเป็นสินค้าอีกด้วย

เมื่อวิเคราะห์ถึงการสร้างความหมายผ่านการใช้วาทกรรม งานวิจัยของชนกานต์ วงศ์กิตติขจร (2566) ที่ศึกษาวาทกรรมของคนเสื้อแดงของกลุ่มผู้ชุมนุมรุ่นใหม่ ปี พ.ศ. 2563 - 2565 พบว่า วาทกรรมมีความเป็นพลวัตและเกิดจากปัจจัยในแต่ละยุคสมัยที่แตกต่างกันออกไป โดยชุดความคิดของคนเสื้อแดงมีความสัมพันธ์และสอดคล้องกันในแต่ละยุค โดยมีวิธีการประกอบสร้างวาทกรรมด้วยการเลือกเล่าเรื่องใดและไม่เล่าเรื่องใด ซึ่งกลุ่มเสื้อแดงมีทั้ง “วีรชน” และ “ผู้ร้าย” แต่การเลือกเล่าเรื่องวีรชนเพียงอย่างเดียวเกิดขึ้นเพื่อสร้างความเป็น “พวกเรา” ในภาพลักษณ์ที่ดี และใช้ความเป็น “พวกเขา” เพื่อโจมตีกลุ่มชั่วคราวข้าม และกลุ่มมวลชนมักถูกตั้งคำถามด้านอุดมการณ์จากบริบททางโครงสร้างสังคมและเศรษฐกิจที่คล้ายกัน ซึ่งทำให้เกิดการยึดโยงและทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีแม้จะไม่ใช้กลุ่มคนจากช่วงเวลาเดียวกัน จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้ผู้ชุมนุมรุ่นใหม่มีความรู้สึกยึดโยงกับกลุ่มมวลชน

เสื้อแดง มีการชื่นชม ให้ความชอบธรรมจากเดิมที่มวลชนเสื้อแดงเป็นเพียงกลุ่มผู้คนที่ชื่นชอบนายทักษิณ ชินวัตร และพรรคไทยรักไทยสู่การเป็นวีรชนผู้เรียกร้องประชาธิปไตย การที่มวลชนรุ่นใหม่เลือกที่จะหยิบกลุ่มมวลชนเสื้อแดงกลับมาสร้างค่านิยมและวีรชน เนื่องจากการสร้างประโยชน์และสร้างความชอบธรรมให้ตนเอง แสดงถึงว่าวาทกรรมมีอำนาจในการประกอบสร้างเชิงสัญลักษณ์ของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเพื่อประโยชน์ทางความชอบธรรม

วาทกรรมถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างหรือลดทอนอำนาจ บทความของกิตตินันท์ วงษ์สุวรรณ (2567) กล่าวถึง วาทกรรมและการสร้างความได้เปรียบทางการเมืองว่าผู้มีส่วนร่วมในการสร้างวาทกรรมการเมืองมีทั้งหมด 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มชนชั้นนำ (ข้าราชการระดับสูง คนชนชั้นกลางที่ไม่เชื่อในความเท่าเทียมและนักวิชาการ) กลุ่มสื่อมวลชน และนักการเมือง ซึ่งวาทกรรมสามารถเกิดขึ้นมาเพื่อโจมตี เช่น การใช้วาทกรรม “ชังชาติ” โจมตีตอบโต้กับเพลงประเทศกูมี วาทกรรมในเชิงปกป้อง เช่น สัญลักษณ์และสมบัติชาติไทย (Soft power) มุ่งการสืบสานรักษา และอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย การเลือกประดิษฐ์วาทกรรมถือเป็นการเลือกให้ความชอบธรรมและลดทอนความชอบธรรมได้ เนื่องจากวาทกรรมนำไปสู่สัญลักษณ์เชิงอำนาจ แต่หากวาทกรรมดังกล่าวเป็นวาทกรรมที่ไม่เป็นรูปธรรม มุ่งเน้นโจมตีอย่างไม่มีข้อเท็จจริงและไม่สามารถปฏิบัติได้จริงในโลกก็จะนำไปสู่ความเข้าใจที่ผิด ดังนั้น การสื่อสารและวาทกรรมการเมืองมีความสำคัญอย่างมากในการส่งเสริมความรู้สึกเป็นชาติเดียวกัน ผู้ที่มีอำนาจสามารถเลือกให้ความชอบธรรมหรือไม่ชอบธรรมได้และรวมถึงยังสะท้อนจากรากฐานของสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ เช่น ชุดวาทกรรมที่สร้างความได้เปรียบทางการเมืองไทย คือ ชุดวาทกรรมที่เน้นสัญลักษณ์ความรักชาติ การเทิดทูนสถาบัน และการเน้นความสำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขอีกด้วย

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้มีวิธีการศึกษาโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ประกอบกับการเก็บข้อมูลจากบทสัมภาษณ์หรือบทเสวนาของนายทักษิณ ชินวัตร ช่วงระยะเวลาก่อนและหลังการเกิดเหตุการณ์การปะทะในวันที่ 24 กรกฎาคม พ.ศ. 2568 มีขอบเขตระยะเวลาในการศึกษาระหว่างวันที่ 30 พฤษภาคม พ.ศ. 2568 - 27 กรกฎาคม พ.ศ. 2568 โดยตัวอย่างข้อมูลมาจากการคัดเลือกข้อความจากการแสดงความคิดเห็นหรือวาทกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับการสื่อสารทางการเมืองต่อสถานการณ์ชายแดนไทย - กัมพูชา ซึ่งมีการกล่าวถึงความสัมพันธ์ต่อสมเด็จฮุน เซน การบริหารจัดการและความสัมพันธ์ส่วนตัวในบริบทบิดา - บุตรสาวของนายทักษิณ ชินวัตร ดังนี้

1. วาทกรรมของนายทักษิณ ชินวัตร กรณีประเด็นข้อพิพาทชายแดนไทย - กัมพูชา ก่อนเกิดเหตุการณ์การปะทะ วันที่ 24 กรกฎาคม พ.ศ. 2568 ดังนี้

1.1 บทสัมภาษณ์ผ่านสื่อมวลชนในวันที่ 30 พฤษภาคม พ.ศ. 2568 จากช่อง PPTV

1.2 การเสวนาในงาน 55 ปี เนชั่น ผ่านทางต้นประเทศไทย Exclusive Talk เมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม พ.ศ. 2568

1.3 การกล่าวปาฐกถาพิเศษในหัวข้อปลดล็อกอนาคตประเทศไทยสู่วิฤตโลก พลิกเกมเศรษฐกิจไทย...สู่อนาคต ในเวทีปลดล็อกอนาคตประเทศไทย...สู่วิฤตโลก (Unlocking Thailand's Future) จัดโดยองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย เมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม พ.ศ. 2568

2. วาทกรรมของนายทักษิณ ชินวัตร กรณีประเด็นข้อพิพาทชายแดนไทย - กัมพูชา หลังเกิดเหตุการณ์การปะทะ วันที่ 24 กรกฎาคม พ.ศ. 2568 ดังนี้

2.1 ข้อความผ่านบัญชี X (@ThaksinLive) วันที่ 24 กรกฎาคม พ.ศ. 2568

2.2 บทสัมภาษณ์ผ่านสื่อมวลชนในวันที่ 26 กรกฎาคม พ.ศ. 2568 จากช่องไทยพีบีเอส (Thai PBS)

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

ผลการวิจัย

การศึกษาข้อมูลจะวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์กระบวนการสร้างวาทกรรมเชิงวิพากษ์ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ตามทฤษฎีการวิเคราะห์กระบวนการสร้างวาทกรรมเชิงวิพากษ์ โดยมีผลการศึกษา ดังนี้

1. ตัวบทของวาทกรรมของนายทักษิณ ชินวัตร ก่อนและหลังการปะทะ

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ตัวบทของวาทกรรมของนายทักษิณ ชินวัตร ก่อนและหลังการปะทะ

ประเด็น	ก่อนการปะทะ	หลังการปะทะ
วาทกรรมชุดการควบคุมสถานการณ์	- การลดทอนความตึงเครียด - การให้ความชอบธรรมในการควบคุมสถานการณ์ - การแสดงถึงอำนาจว่าเป็นผู้กอบกู้สถานการณ์	- การให้ความชอบธรรมในการใช้กำลังตอบโต้ของกองทัพ - การให้ความมั่นใจถึงการคลี่คลายของสถานการณ์โดยเร็ว - การยืนยันแนวทางที่ผ่านมาว่าถูกต้องและการเยียวยาของรัฐบาล
วาทกรรมชุดสายสัมพันธ์	- สายสัมพันธ์กับสมเด็จพระสันตะปาปา - สายสัมพันธ์กับสมเด็จพระสันตะปาปา - สายสัมพันธ์กับสมเด็จพระสันตะปาปา	- การยืนยันถึงการจบสิ้นของสายสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับสมเด็จพระสันตะปาปา
วาทกรรมชุดการโจมตี	- การใช้วาทกรรมโจมตีฝั่งตรงข้าม - การกล่าวอ้างว่ามีผู้เข้าข้างกับฝั่งตรงข้าม	- การใช้วาทกรรมโจมตีฝั่งตรงข้าม - การโจมตีด้วยข้อกฎหมายและการละเมิดจริยธรรม
วาทกรรมชุดการแสดงออกซึ่งความรู้สึก	- ความรู้สึกเสียใจที่บุตรสาวถูกทำร้าย - ความรู้สึกถูกหักหลัง - การโน้มน้าวให้สื่อร่วมมือในการนำเสนอเรื่องราว	- การแสดงความเข้าใจต่อผู้ได้รับผลกระทบ - การแสดงออกถึงการให้ความสำคัญ
วาทกรรมชุดการปฏิเสธ	- ปฏิเสธถึงความขัดแย้ง	- การไม่ยอมรับอำนาจ - การยืนยันถึงการไม่ต้องการความช่วยเหลือ

จากตารางที่ 1 การวิเคราะห์ด้านตัวบทของนายทักษิณ ชินวัตรต่อเหตุการณ์ชายแดนไทย - กัมพูชา พบว่านายทักษิณได้มีการใช้ตัวบทในลักษณะที่แตกต่างกันออกไปในช่วงก่อนและหลังการปะทะ โดยผู้วิจัยสามารถจัดเป็นชุดวาทกรรมได้ทั้งหมด 5 ชุด คือ วาทกรรมชุดการควบคุมสถานการณ์ วาทกรรมชุดสายสัมพันธ์ วาทกรรมชุดการโจมตี วาทกรรมชุดการแสดงออกซึ่งความรู้สึก และวาทกรรมชุดการปฏิเสธ

1. วาทกรรมชุดการควบคุมสถานการณ์

ในช่วงก่อนปะทะ นายทักษิณได้มีการใช้ตัวบทที่มุ่งเน้นให้เห็นถึงการมีอำนาจ เส้นสายสัมพันธ์และความรู้ในการแก้ไขปัญหา โดยวาทกรรมของนายทักษิณในช่วงก่อนการปะทะ วันที่ 24 กรกฎาคม พ.ศ. 2568 มักเลือกใช้คำดังตัวอย่างต่อไปนี้

“ไม่มี (การเสริมกำลัง) ละอะ ไม่มี ถอน (กำลัง) หมดละ” หรือ “ก็ทุกฝ่ายก็ถือว่าต้องอย่าไปเติมเชื้อ (เพลิง)” หรือ “ก็มันเป็นเรื่องกระทบกระทั่งของที่ชายแดน ก็แทนที่มันจะยิงกัน ก็เปลี่ยนมาเป็นตะตะกร้อกันตอนเย็น” เพื่อแสดงถึงการคลี่คลายสถานการณ์

“ไม่มี (การเสริมกำลัง)” นายทักษิณเลือกใช้คำดังกล่าว เพื่อแสดงถึงการควบคุมสถานการณ์ หรือแม้กระทั่ง “แทนที่มันจะยิงกัน ก็เปลี่ยนมาเป็นตะตะกร้อกันตอนเย็น” นายทักษิณมีการใช้ประโยคเปรียบเทียบแสดงถึงความไม่จริงจังของสถานการณ์ว่าเป็นเพียงการเข้าใจผิด สามารถแก้ไขสถานการณ์โดยไม่จำเป็นต้องใช้กำลังแต่อย่างใด การตะตะกร้อว่าเป็นการแข่งขันกีฬาที่มีเรื่องของเขตแดน หากลูกตกที่เขตของฝั่งตรงข้ามก็จะทำให้ฝั่งตรงข้ามเสียคะแนน ซึ่งนายทักษิณพยายามเปรียบเทียบว่าเรื่องเขตแดนที่ทับซ้อนสามารถแก้ไขปัญหาวัยวิธีการอื่นเพื่อกำหนดดินแดนได้อีกด้วย

หลังจากเกิดการปะทะ นายทักษิณได้มีการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการสร้างตัวบทเพื่อให้ความชอบธรรมกับกองทัพที่มีอำนาจในการแก้ไขสถานการณ์และแสดงความมั่นใจถึงการควบคุมสถานการณ์ แต่ยังใช้วิธีการว่าตนเป็นผู้ให้ความชอบธรรมในการใช้อำนาจของกองทัพ ในวันที่ 26 กรกฎาคม พ.ศ. 2568

“ก็ได้คุยกับทางทหารบอกว่า ให้เขาเดินตามยุทธการเขาเลย เมื่อจบยุทธการแล้ว เขาอยากจะพูดคุย ก็ค่อยพูดคุย”

นายทักษิณเลือกใช้คำว่า “ให้เขา (ทหาร)” เป็นการแสดงว่านายทักษิณเป็นผู้มอบอำนาจให้ทหารคลี่คลายสถานการณ์หรือแม้แต่ความพยายามในการใช้คำที่แสดงถึงการมีส่วนร่วมและการตัดสินใจของรัฐบาล

“ซึ่งเราอดทนอดกลั้น เราใช้ความอดทนอดกลั้น ซึ่งประชาชนไม่เข้าใจ ทำไมรัฐบาลใจเย็น เมื่อถึงจุดนี้แล้วเราได้ทำหน้าที่ดีที่สุด” คำว่า รัฐบาลใจเย็น เราได้ทำหน้าที่ดีที่สุด เพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับวิธีการของรัฐบาลว่าไม่มีตัวเลือกอื่นแล้ว มีทางเลือกเดียว

2. วาทกรรมชุดสายสัมพันธ์

การเลือกใช้วาทกรรมชุดสายสัมพันธ์ของนายทักษิณในช่วงก่อนเกิดการปะทะ มีการเปลี่ยนแปลงจากเหตุการณ์ที่สำคัญ คือ การปล่อยคลิปเสียงระหว่างนายกรัฐมนตรีแพทองธาร - สมเด็จพระสันตะปาปา โดยก่อนหน้านี้จะเกิดเหตุการณ์ดังกล่าว นายทักษิณได้ให้สัมภาษณ์แสดงถึงว่าตนมีสายสัมพันธ์อันดีกับฝั่งกัมพูชา ในวันที่ 24 กรกฎาคม พ.ศ. 2568

“ผมกับท่านฮุน เซนคุยกันเป็นประจำ” นายทักษิณเลือกใช้คำว่า คุยกันเป็นประจำ เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่มีมาอย่างยาวนาน ถึงแม้จะเกิดเหตุการณ์ตึงเครียดระดับประเทศ ความสัมพันธ์ส่วนตัวอยู่ในระดับที่ดี แต่หลังจากเกิดเหตุการณ์ปล่อยคลิปเสียง ลักษณะตัวบทได้มีการเปลี่ยนแปลงไป

“(เมื่อก่อน) สนินทาก สนินทจริง ๆ (กับสมเด็จพระสันตะปาปา) ผมก็ไม่คิดนะว่าคนสนิทจะทำกันอย่างนี้ แต่แน่นอนเมื่อถึงเวลาเรื่องของประเทศ ผมเอาประเทศก่อน ก็ต้องดูปฏิบัติการโปเซตง ผมเป็นคนอย่างนี้” นายทักษิณเลือกใช้คำว่า ผมเอาประเทศก่อน เพื่อแสดงถึงว่าตนให้ความสำคัญกับประเทศมากกว่าความสัมพันธ์ส่วนตัว “ก็ไม่เป็นไรในเมื่อความสัมพันธ์มันจบก็จบไปเลย ผมก็สงสัยว่ามันเกิดอะไรขึ้นวะ คงไปเหยียบตาปลาอะไรเขาสักอย่าง”

นายทักษิณแสดงให้เห็นว่าความสัมพันธ์กับสมเด็จฮุน เซน ได้จบลงเป็นที่เรียบร้อย และเลือกใช้คำว่า “คงไปเหยียบตาปลา” ซึ่งเลือกใช้คำที่แสดงถึงความไม่มั่นใจว่าเกิดอะไรขึ้นถึงเกิดเป็นความขัดแย้งและความโกรธฝังตรงข้าม

นายทักษิณได้เลือกใช้คำที่แสดงถึงสายสัมพันธ์บิดา - บุตรสาว จากการขึ้นเวทีเสวนา เมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม พ.ศ. 2568 ในประโยคที่กล่าวว่า “ทำลูกผมถึงขนาดนี้เนี่ย ผมถึงกับช็อกเลยถึงความรู้สึก (น้ำตาไหล)” นายทักษิณใช้คำว่า “ทำกับลูกผมถึงขนาดนี้” แสดงว่านายทักษิณได้ใช้คำพูดในฐานะบิดาในการแสดงออกซึ่งความรู้สึกช็อกและเสียใจ และแสดงให้เห็นว่าประเด็นนี้เป็นประเด็นส่วนตัวมากกว่าประเทศชาติ “ตกลงลูกเราเป็นผู้นำทั้งสองประเทศ เราจะทำสงครามกันเลยใช่ไหม” คำว่า ลูกเราเป็นผู้นำทั้งสองประเทศ คือ การเน้นย้ำถึงว่าลูกของตนและฮุน เซนเองก็เป็นนายกรัฐมนตรีของประเทศทั้งสองประเทศ

หลังจากเกิดการปะทะ นายทักษิณได้มีการแสดงออกซึ่งการยืนยันถึงความสัมพันธ์ที่จบสิ้นระหว่างตนกับสมเด็จฮุน เซน “ผมไม่คุยอะฮะ (ไม่คุยกับฮุน เซน) ไม่มีความจำเป็น เพราะว่าแกไม่อยู่กับร่องกับรอย” นายทักษิณใช้คำว่า ไม่มีความจำเป็นต้องพูดคุย และ ใช้คำว่า ไม่อยู่กับร่องกับรอย คือ การตีความว่าสมเด็จฮุน เซน ไม่มีความคิดปกติที่สามารถพูดคุยได้ แสดงถึงว่าตนไม่จำเป็นต้องคุยกับบุคคลดังกล่าว

3. วาทกรรมชุดการโจมตี

ก่อนเกิดการปะทะนายทักษิณได้มีการเลือกใช้คำและประโยคที่มุ่งเน้นโจมตีฝังตรงข้าม โดยเฉพาะหลังจากกรณีคลิปเสียง (ก่อนเกิดกรณีดังกล่าว ไม่พบว่ามีการโจมตีตัวบุคคลแต่มุ่งเน้นการแสดงถึงสายสัมพันธ์อันดี) โดยที่มุ่งเน้นไปที่การโจมตีตัวปัจเจก อย่างสมเด็จฮุน เซนเป็นอย่างมาก เช่น “เขาไม่ได้แค่ทำลายเรานะ ทำลายตัวเองด้วย เดี๋ยวนี้ไม่มีใครคบแล้ว ไม่มีใครเข้าไปพูดคุยแล้ว” นายทักษิณใช้คำว่า ไม่มีใครคบแล้ว เป็นการใช้คำเพื่อโจมตีว่าสมเด็จฮุน เซน มีพฤติกรรมที่ไม่เป็นที่ยอมรับ คบไม่ได้ ในการกล่าวปาฐกถาพิเศษ เมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม พ.ศ. 2568 นายทักษิณกล่าวว่า “ก็แปลกใจ ไอ้ผู้นำเขมรมันไร้จริยธรรมจะตาย” ซึ่งเป็นการใช้คำที่รุนแรงและพยายามโจมตีในเรื่องของจริยธรรม อันเป็นเรื่องสำคัญในหลักธรรมาภิบาล

นอกจากนี้ นายทักษิณยังมีการกล่าวอ้างว่ามีผู้เห็นด้วยกับการกระทำของฝ่ายตรงข้าม “คนไทยก็แปลกนะ เหมือนกับว่าเรามีปัญหากับเขมร เหมือนกับเราเข้าข้างเขมรก็ส่วนหนึ่ง” หรือ “ก็เราชอบเล่นงานกันเอง เราไม่ได้คิดว่าการทำแบบนี้ผู้นำ ฮุน เซนก็ไม่ใช้ผู้นำ นายกรัฐมนตรี คือ ลูกเขา การที่อิงคุยกับฮุน เซนเนี่ย มันไม่ใช่การคุยกันแบบผู้นำกับผู้นำ” นายทักษิณใช้คำว่า คนไทยก็แปลก ซึ่งแสดงถึงความแปลกใจว่ามีความแปลกใจว่ามีกลุ่มคนที่เข้าข้างกัมพูชา และพยายามไม่ให้ความชอบธรรมว่าเหตุการณ์ดังกล่าว¹ เป็นการคุยในระดับผู้นำประเทศ หรือแม้แต่ในการกล่าวปาฐกถาพิเศษ กลับพบได้ว่า นายทักษิณพูดประโยคว่า “วันนี้คนไทยไม่รักกัน ทั้ง ๆ เป็นสิ่งที่ไม่น่าเกิด เป็นสิ่งที่ไม่ทำกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งพรรคที่เพิ่งหลุดไปเนี่ย กลับมามองว่าเป็นการขายชาติ เลยไม่รู้ตกลงว่าเขาเป็นเขมรหรือเป็นไทย” เป็นการโจมตีเพื่อแบ่งแยก (Divide) และพยายามแสดงอำนาจว่าสิ่งที่ไม่เห็นด้วยกับฝั่งของตน เท่ากับเป็นฝั่งตรงข้ามของตน เป็นคนไทยที่ทำให้เกิดความแตกแยก โดยเฉพาะกับพรรคที่ออกจากรัฐบาลไป

¹ กล่าวถึงกรณีคลิปเสียงบทสนทนาทางโทรศัพท์ระหว่างนางสาวแพทองธาร ชินวัตร และสมเด็จฮุน เซน เมื่อวันที่ 18 มิถุนายน พ.ศ. 2568

ภาพที่ 3 ข้อความจาก X ของนายทักษิณ ชินวัตร ณ วันที่ 24 กรกฎาคม พ.ศ. 2568 วันที่เกิดเหตุการณ์ปะทะครั้งที่ 1
ที่มา : ช่องทางสื่อออนไลน์ X @ThaksinLive (2568)

หลังจากการปะทะพบตัวรูปแบบการเดียวกัน คือ การโจมตีฝั่งตรงข้าม การใช้หลักข้อกฎหมาย และการละเมิดศีลธรรมมาใช้เพื่อไม่ให้ความชอบธรรมกับการกระทำของกัมพูชาในช่องทาง X ของตนซึ่งมีข้อความกล่าวว่า “วันนี้ สุนเซนได้บัญชาการการยิงเข้ามาในเขตไทย โดยเป็นฝ่ายยิงก่อน” นายทักษิณมุ่งเน้นให้เห็นว่าฝ่ายกัมพูชาโดยสมเด็จพระสันตะปาปา เป็นผู้เริ่มการโจมตีก่อน “ละเมิดกฎหมายระหว่างประเทศและจริยธรรมของการอยู่ร่วมกันฉันท์เพื่อนบ้านที่ดี” ซึ่งเป็นการยกคำที่ใช้อำนาจเชิงธรรมาภิบาลมาโจมตีการกระทำฝั่งตรงข้ามโดยใช้คำว่า “ละเมิด” คือการไม่ให้ความชอบธรรม

4. วาทกรรมชุดการแสดงออกซึ่งความรู้สึก

นายทักษิณมีการใช้วาทกรรมซึ่งเป็นวาทกรรมที่แสดงออกซึ่งความรู้สึก (Emotional discourse) เพื่อประกอบสร้างวาทกรรมของตนเอง โดยก่อนการปะทะ นายทักษิณได้แสดงถึงความรู้สึกเสียใจที่ถูกถูกทำร้าย และความรู้สึกถูกหักหลังจากเหตุการณ์ต่าง ๆ เช่น ในตัวบทที่กล่าวว่า

“ทำลูกผมถึงขนาดนี้เนี่ย ผมถึงกับช็อกเลยถึงความรู้สึก (น้ำตาไหล) ช็อกถึงความรู้สึกเลยว่า มันเกิดขึ้นได้อย่างไร เรื่องทั้งหมดเนี่ย” นายทักษิณได้แสดงออกว่าลูกของตนเองถูกทำร้าย ประกอบกับอวัจภาษาที่มีน้ำตาไหลออกมา แสดงให้เห็นถึงความเสียใจ “ผมก็ไม่คิดนะว่าคนสนิทจะทำกันอย่างนี้” แสดงถึงความรู้สึกโดนหักหลังจากคนที่ตนให้คำว่าเป็นผู้ที่สนิทด้วย และนายทักษิณมีการโน้มน้าวให้สื่อร่วมมือในการนำเสนอเรื่องราว “เดี๋ยวถ้าสื่อเสนอให้ถูกต้อง เดี่ยวมันก็ขึ้นมาเอง” ในประเด็นคะแนนนิยมที่สื่อสอบถามว่าคะแนนนิยมทางการเมืองของนางสาวแพทองธารที่ตกลงจากเหตุการณ์คลิปลิงหลุด โดยการใช้คำว่า “ถ้าสื่อเสนอให้ถูกต้อง” เป็นการโน้มน้าวให้สื่อเสนออย่างถูกต้องตามที่ตนเองเห็นว่าถูกต้อง

หลังจากเหตุการณ์การปะทะ นายทักษิณได้มีการเลือกใช้คำที่มุ่งเน้นถึงการแสดงความเข้าอกเข้าใจต่อผู้ได้รับผลกระทบ

“ก็เพราะว่าอยากให้กำลังใจ เพราะว่าเขาต้องออกจากบ้านมา บางคนก็ห่วงว้าว ควาย ห่วงอะไรต่ออะไร ก็ต้องเอาความปลอดภัยไว้ก่อน นี่ก็เลยช่วยกันคนละไม้คนละมือ คนไทยมีน้ำใจต่อกันที่จะช่วยกันเรื่องอาหารการกิน ให้เขาแล้วไม่เดือดร้อน กินอิ่ม นอนหลับไปก่อน อีกไม่นานก็คงได้กลับบ้าน ไม่กี่วัน”

นายทักษิณ ชินวัตร วันที่ 26 กรกฎาคม พ.ศ. 2568
(2 วันหลังจากการปะทะ) ณ ศูนย์อพยพ จังหวัดอุบลราชธานี

นายทักษิณแสดงออกถึงความห่วงใยต่อประชาชนที่ได้รับผลกระทบ โดยมีการเลือกใช้คำว่า “ห่วงว้าว ห่วงควาย” ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของชีวิตของผู้คนภายในพื้นที่ “คนไทยมีน้ำใจต่อกัน” เป็นคำที่แสดงถึงว่าตนมองเห็นว่าคนไทยจะช่วยเหลือกันให้พ้นจากสถานการณ์ดังกล่าวได้ นอกจากนี้ ในวันที่ 26 กรกฎาคม ยังถือว่าเป็นวันเกิดของนายทักษิณ ซึ่งนายทักษิณได้มีการกำหนดวาระเพื่อแสดงออกถึงการให้ความสำคัญ “วันเกิดก็เป็นอีกวันของชีวิต ไม่มีอะไร ก็คิดว่ามีหน้าที่ก็ทำ ๆ ไป ไม่ต้องห่วงเรื่องสนุกสนาน” นายทักษิณเลือกใช้ประโยคที่แสดงออกว่าไม่มีอะไรสำคัญกว่าหน้าที่แม้แต่วันเกิดของตนเอง เลยไม่ต้องเฉลิมฉลอง เลยมาอยู่ที่ศูนย์อพยพ

5. วาทกรรมชุดการปฏิเสธ

ก่อนเกิดการปะทะ นายทักษิณมีการเลือกวาทกรรมที่เป็นการปฏิเสธถึงความขัดแย้งในบริบทของประเทศ “ความสัมพันธ์ที่ตึงตังกัน นี่มันเรื่องกระทบกระทั่งในพื้นที่ของทหารชั้นผู้น้อย” ตั้งแต่เมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม พ.ศ. 2568 ซึ่งเป็นการปะทะครั้งแรก และถึงแม้จะเกิดเหตุการณ์คลิปลีภัยหลุดของนายกแพทองธารพบได้ว่า “จริง ๆ แล้วเนี่ย เรื่องมันไม่ได้ใหญ่เลย เรื่องมันนิดเดียว” นายทักษิณยังคงยืนยันว่าเรื่องดังกล่าวไม่ได้เป็นความขัดแย้งที่ยิ่งใหญ่

ภาพที่ 4 ข้อความจาก X ของนายทักษิณ ชินวัตร ณ วันที่ 24 กรกฎาคม 2568 วันที่เกิดเหตุการณ์ปะทะ ครั้งที่ 2 ที่มา : ช่องทางสื่อออนไลน์ X @ThaksinLive (2568)

หลังจากเหตุการณ์การปะทะ นายทักษิณได้ออกมาแสดงการยืนยันว่าไม่ต้องการความช่วยเหลือจากประเทศอื่น โดยมีการใช้คำว่า “มีหลายประเทศ” เพื่อแสดงออกว่ามีการจับตาดูจากนานาชาติและการไม่ยอมรับอำนาจ

“เขาพยายามหลีกเลี่ยง คือ พยายามจะสร้างให้ตัวเองได้เปรียบ อะอะอะอะไรก็จะขึ้นศาลโลก ซึ่งเราก็ไม่ได้ยอมรับอำนาจศาลโลกอยู่แล้ว ในโลกนี้มี 70 ประเทศเท่านั้นเองที่ยอมรับอำนาจศาลโลก จาก 190 กว่าประเทศ ไม่ใช่เราจะเป็นส่วนน้อย เราคือส่วนใหญ่ที่ไม่รับอำนาจศาลโลก เราไม่รับอำนาจศาลโลก”

นายทักษิณ ชินวัตรกล่าวว่าประเทศไทยไม่ยอมรับศาลโลก มีการใช้จำนวนเพื่อแสดงให้เห็นถึงว่าประเทศไทยเป็นประเทศส่วนใหญ่ที่ไม่ได้ยอมรับอำนาจของศาลโลก

จากข้างต้น พบว่า นายทักษิณมีการใช้ชุดวาทกรรมทั้ง 5 ชุดทั้งก่อนการปะทะและหลังการปะทะ ซึ่งในช่วงก่อนการเกิดการปะทะจะใช้คำที่มุ่งเน้นการแสดงออกถึงการควบคุมสถานการณ์ด้วยอำนาจ แต่หลังจากเกิดเหตุการณ์คลิปลิงของนางสาวแพทองธารและสมเด็จฮุน เซน ทำให้การใช้คำเลือกโจมตีและแสดงถึงการตัดสัมพันธ์รวมถึงโจมตีผู้ที่เห็นด้วยกับฝั่งตรงข้าม และในช่วงหลังจากเกิดการปะทะได้มุ่งเน้นการใช้คำสนับสนุนอำนาจของกองทัพและไม่ให้ความชอบธรรมกับการกระทำของฝั่งกัมพูชา

2. วิถีการปฏิบัติทางด้านวาทกรรมของนายทักษิณ ชินวัตร ก่อนและหลังการปะทะ

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์วิถีการปฏิบัติทางด้านวาทกรรมของนายทักษิณ ชินวัตร ก่อนและหลังการปะทะ

ประเด็น	ก่อนการปะทะ	หลังการปะทะ
บริบทของผู้ส่งสาร	นายทักษิณ ชินวัตร เป็นอดีตนายกรัฐมนตรี และบิดาของนายกรัฐมนตรีแพทองธาร	นายทักษิณ ชินวัตร เป็นอดีตนายกรัฐมนตรี และเลือกเดินทางไปยังศูนย์อพยพในวันเกิดของตนเอง
ช่องทางการเผยแพร่วาทกรรม	ผ่านการสัมภาษณ์ของสื่อมวลชน การเสวนา และการกล่าวปาฐกถาพิเศษ	ผ่านการใช้สื่อออนไลน์ X และการสัมภาษณ์ของสื่อ
แนวคิดในการนำเสนอวาทกรรม	- การสื่อสารลดความรุนแรงของสถานการณ์ - การแสดงถึงการควบคุมสถานการณ์ - ประเด็นปัญหาเป็นเรื่องเล็กน้อยสามารถแก้ไขปัญหาดูได้อย่างง่าย - การแสดงถึงความสัมพันธ์ครอบครัว บิดาและบุตรสาว - การยืนยันว่าความขัดแย้งไม่ได้เกี่ยวข้องกับปัญหาส่วนตัวระหว่างกัน - การเล่าความหลังเพื่อยืนยันความชอบธรรมของตนเอง - การแสดงถึงความเป็นผู้ควบคุมสถานการณ์ - การแบ่งแยกฝั่งและโจมตีฝ่ายตรงข้ามและผู้ขัดผลประโยชน์ และสร้างกรอบว่าทั้งโลกไม่ยอมรับพฤติกรรมของฝ่ายตรงข้าม	- การให้ความชอบธรรมว่ากองทัพสามารถดำเนินการตามแนวทางของตนเองจนถึงที่สุด และรัฐบาลทำถูกต้องในการอดทนอดกลั้นไม่ตอบโต้ ถึงแม้ประชาชนจะไม่เข้าใจและยืนยันว่ารัฐบาลจะมีการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบ - การเน้นย้ำถึงการถูกโจมตีก่อนและฝ่ายตรงข้ามโจมตีเป้าหมายพลเรือน และนำเสนอความเสียหายพลเรือน - การยืนยันว่าตนเองไม่มีการติดต่อกับฝั่งตรงข้ามและความสัมพันธ์กับสมเด็จฮุน เซน ได้หมดสิ้นไปเป็นที่เรียบร้อยแล้ว - การให้ฝ่ายตรงข้ามกลับไปสะท้อนถึงการกระทำของตนเอง โดยการสะท้อนกลับมายังฝ่ายตัวเอง และสร้างกรอบว่าทั้งโลกไม่ยอมรับพฤติกรรมของฝ่ายตรงข้ามเป็นการละเมิดจริยธรรม

ประเด็น	ก่อนการปะทะ	หลังการปะทะ
		- การไม่ยอมรับอำนาจศาลโลกและไม่ต้องความช่วยเหลือจากประเทศที่สาม

จากตารางที่ 2 เป็นการวิเคราะห์ในวิถีของการสร้างวาทกรรม พบว่า การสร้างวาทกรรมของนายทักษิณ ชินวัตร เมื่อวิเคราะห์ตามตัวบทไปสู่กลยุทธ์หรือกรอบสร้างวาทกรรมโดยการวิเคราะห์ปฏิบัติทางด้านวาทกรรมดังต่อไปนี้

2.1 บริบทผู้สื่อสาร

ก่อนเกิดการปะทะ นายทักษิณ ชินวัตร มีการใช้วาทกรรมในการบ่งบอกว่าตน คือ อดีตนายกรัฐมนตรี โดยในการเข้ามามีส่วนกับแก้ไขปัญหาได้ และตนเคยผ่านเหตุการณ์ดังกล่าวมาในขณะดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ในเหตุการณ์ไปชนตง เมื่อปี พ.ศ. 2546 และในฐานะบิดาของนางสาวแพทองธาร ชินวัตร นายกรัฐมนตรี แสดงออกว่าตนเองเป็นบิดาของนายกรัฐมนตรีและผลิตวาทกรรมที่ทำให้เห็นถึงสายสัมพันธ์ของบิดา - บุตรสาว

หลังจากเกิดการปะทะ วิถีปฏิบัติทางด้านบริบทอดีตนายกรัฐมนตรีของนายทักษิณยังคงมีรูปแบบเช่นเดิม ทั้งยังพบว่านายทักษิณเลือกเดินทางมายังศูนย์อพยพในวันที่เป็นวันเกิดของตนเอง

2.2 ช่องทางการเผยแพร่วาทกรรม

ก่อนเกิดการปะทะ นายทักษิณ ชินวัตร มุ่งเน้นการเผยแพร่วาทกรรมผ่านการสัมภาษณ์ การเสวนา และการกล่าวปาฐกถาพิเศษ เพื่อสร้างความรู้สึกร่วมกันทางการและใช้เวทีสาธารณะที่มีความน่าเชื่อถือ และมีความเป็นวิชาการเพื่อส่งเสริมหลักการของตนเอง

หลังเกิดการปะทะ นายทักษิณ ชินวัตร ใช้วิธีการสื่อสารผ่านสื่อออนไลน์ X โดยการใช้ภาษาไทย และมีการสัมภาษณ์ 1 ครั้งในวันเกิดของตนเอง ซึ่งมุ่งเน้นความรวดเร็วและการเข้าถึงประชาชนทั้งในสื่อออนไลน์และภายในพื้นที่การปะทะ

2.3 แนวคิดในการนำเสนอวาทกรรม

ก่อนเกิดการปะทะ นายทักษิณ ชินวัตร มีวิธีการในการสื่อสารเพื่อลดความรุนแรงและแสดงให้เห็นถึงว่าสถานการณ์ดังกล่าวได้รับการคลี่คลายและทั้งสองประเทศมีสายสัมพันธ์อันดี แต่หลังจากที่มีคลิปลีภัยหลุดออกมา นายทักษิณได้แสดงความสัมพันธ์ของบิดาและบุตรสาว ว่า บุตรของตนถูกทำร้ายในฐานะนายกรัฐมนตรี นอกจากนี้ยังรวมถึงว่าความขัดแย้งดังกล่าวเป็นปัญหาระดับประเทศไม่ใช่ปัญหาระหว่างตระกูล

นายทักษิณได้มีการเล่าถึงความหลังว่ามีการคลี่คลายอย่างไร ตนเป็นผู้นำในการแก้ไขปัญหาไปชนตงจึงมีความชอบธรรมในการเข้ากอบกู้สถานการณ์และแนะนำบุตรสาวของตนได้ ทั้งยังพยายามใช้วาทกรรมในการสร้างความไม่ชอบธรรมให้กับพฤติกรรมของฝ่ายตรงข้าม รวมถึงใช้วาทกรรมในการแบ่งแยกและโจมตีฝ่ายกัมพูชาและผู้ที่ไม่เห็นต่างจากตนเอง รวมถึงสร้างกรอบว่าฝ่ายตรงข้ามไม่มีความชอบธรรมในพื้นที่เวทีโลก

หลังจากเกิดการปะทะ นายทักษิณได้มีวาทกรรมที่สนับสนุนการดำเนินการของกองทัพมากกว่าการเจรจา รวมถึงมีการกล่าวถึงการดำเนินงานของรัฐบาลที่ได้ทำอย่างเต็มที่ และยืนยันว่ารัฐบาลเป็นผู้เสียความล้มเหลวของประชาชน มุ่งเน้นวาทกรรมว่าประเทศไทยเป็นผู้ที่ถูกรังแกก่อนโดยนำเสนอประเด็นการโจมตีเป้าหมายพลเรือน

สุดท้ายนี้ในช่วงก่อนการเกิดการปะทะ นายทักษิณได้ใช้วิธีการสร้างวาทกรรมด้วยบริบทอดีตนายกรัฐมนตรีและบิดาของนางสาวแพทองธาร ชินวัตร มุ่งเน้นในการเผยแพร่วาทกรรมผ่านการสัมภาษณ์ การเสวนาในพื้นที่สาธารณะที่มีความน่าเชื่อถือ มุ่งเน้นกระบวนการสร้างความชอบธรรมและเน้นการแสดงถึงอำนาจ ถึงแม้ในช่วงที่สถานการณ์คลี่คลายลง นายทักษิณยังคงแสดงถึงอำนาจและโจมตีฝั่งตรงข้าม แตกต่างจากช่วงหลังการเกิดการปะทะ นายทักษิณสนับสนุนการปฏิบัติงานของกองทัพ ใช้ช่องทางสื่อออนไลน์ส่วนตัว ทั้งยังยืนยันว่าความสัมพันธ์กับสมเด็จพระเจ้าน้องนางเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี กรมพระศรีสวางควัฒนวรราชวรางคุณมหาอุปราชฯ ได้จบสิ้นไปแล้ว การกระทำของสมเด็จพระเจ้าน้องนางเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี กรมพระศรีสวางควัฒนวรราชวรางคุณมหาอุปราชฯ ไม่สามารถยอมรับได้จากประชาคมโลก นอกจากนี้ นายทักษิณยืนยันถึงการไม่ยอมรับในศาลโลกและไม่ต้องการความช่วยเหลือในการไกล่เกลี่ยจากประเทศที่สาม

3. วิธีการปฏิบัติทางด้านสังคมวัฒนธรรมของนายทักษิณ ชินวัตร ก่อนเกิดเหตุการณ์การปะทะ

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์วิธีการปฏิบัติทางด้านสังคมวัฒนธรรมของนายทักษิณ ชินวัตร ก่อนเกิดเหตุการณ์การปะทะ

ประเด็น	ก่อนการปะทะ	หลังการปะทะ
บริบทของสังคมที่มีผลต่อวาทกรรม	- สถานการณ์ไทย - กัมพูชาที่มีความตึงเครียดมากยิ่งขึ้น - การตั้งข้อสังเกตถึงความขัดแย้งระหว่างตระกูลชินวัตร และตระกูลสุรน - ประเด็นการปล่อยคลิปบันทึกเสียงระหว่างนายกรัฐมนตรีแพทองธารและสมเด็จพระเจ้าน้องนางเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี กรมพระศรีสวางควัฒนวรราชวรางคุณมหาอุปราชฯ	- สถานการณ์ไทย - กัมพูชาที่มีการปะทะกันตามแนวชายแดน - การใช้อำนาจจากกองทัพในการคลี่คลายปัญหา - การปกป้องอธิปไตยและชาติไทย
บริบทการใช้อำนาจของทักษิณ	- ในฐานะอดีตนายกรัฐมนตรี - ในฐานะบิดาของบุตรสาว	- ในฐานะอดีตนายกรัฐมนตรี
การใช้วาทกรรมสร้างความชอบธรรม/ไม่ให้ความชอบธรรม	- นายทักษิณมีอำนาจในฐานะผู้ควบคุมสถานการณ์ ในการแสดงถึงความพยายามในการติดต่อกับผู้มีอำนาจทั้งสองฝั่ง - นายทักษิณเป็นบิดาผู้ปกป้องบุตรสาว รู้สึกเสียใจที่บุตรสาวถูกทำร้าย และเสียใจที่บุตรสาวถูกกลั่นแกล้ง - คนไทยต้องรวมกันเป็นหนึ่งและต้องไม่ขัดแย้งกันหรือไม่คล้อยตามฝ่ายตรงข้าม	- นายทักษิณยืนยันการปฏิบัติภารกิจของกองทัพเป็นไปอย่างชอบธรรม การใช้กำลังสำคัญที่สุดก่อนการเจรจา - นายทักษิณประณามการกระทำของฝ่ายตรงข้าม
จุดมุ่งหวังที่ต้องการให้ต่อสังคม	- การเน้นย้ำว่าสถานการณ์เป็นเพียงความขัดแย้งเล็กน้อย และตนแสดงอำนาจเพื่อคลี่คลายปัญหา - นายกรัฐมนตรีแพทองธารและตนถูกกลั่นแกล้งอย่างไม่ชอบธรรม	- การสนับสนุนการปฏิบัติการของกองทัพและให้ความชอบธรรม - การปะทะไม่ได้เกิดจากปัญหาระหว่างตระกูล

ประเด็น	ก่อนการปะทะ	หลังการปะทะ
	- นายทักษิณถูกสมเด็จจุณ เช่น หักหลัง - คนไทยต้องไม่คล้อยตามหรือเห็นด้วยกับฝั่งตรงข้าม	- ปัญหาดังกล่าวจะผ่านพ้นไปอย่างรวดเร็วและสามารถแก้ไขปัญหาได้โดยไม่ต้องอาศัยกลไกศาลโลก - การกระทำของฝ่ายตรงข้ามเป็นไปอย่างไม่ชอบธรรมและละเมิดจริยธรรมรวมถึงโจมตีเป้าหมายพลเรือนซึ่งเป็นเรื่องที่ยอมรับไม่ได้

จากตารางที่ 3 แสดงการวิเคราะห์วิถีการปฏิบัติทางด้านสังคมวัฒนธรรมของนายทักษิณ ชินวัตร ผ่านวาทกรรมที่นายทักษิณมีอิทธิพลหรือมีแรงจูงใจจากสังคม รวมถึงต้องการสร้างการรับรู้ต่อสังคม โดยสามารถวิเคราะห์ได้ ดังนี้

3.1 บริบทของสังคมที่มีผลต่อวาทกรรม

ในช่วงก่อนเกิดการปะทะที่สถานการณ์ชายแดนไทย – กัมพูชาที่มีความตึงเครียดมากยิ่งขึ้น และการเคลื่อนไหวของนายทักษิณ ชินวัตร จากการให้สัมภาษณ์ของนายทักษิณถูกจับตั้งข้อสังเกตถึงความสัมพันธ์ของนายทักษิณและสมเด็จจุณ เช่น โดยเฉพาะปมการขัดแย้งจากการที่นางสาวแพทองธารถูกปล่อยคลิปเสียงหลุดจนเกิดเป็นความตึงเครียด

ในช่วงหลังจากที่มีการปะทะตามแนวชายแดน การเปลี่ยนอำนาจผู้คลี่คลายสถานการณ์ที่จากเดิมอยู่ในอำนาจของรัฐบาลพลเรือนเป็นส่วนใหญ่กลับไปอยู่ในความชอบธรรมของกองทัพไทย และนอกจากนี้สังคมยังให้ความสำคัญกับความเป็นชาตินิยม (Nationalism) และให้ความสำคัญกับการปกป้องอธิปไตยของประเทศ

3.2 บริบทการใช้อำนาจของทักษิณ

นายทักษิณมีการใช้บริบทเชิงอำนาจในฐานะอดีตนายกรัฐมนตรีทั้งก่อนและหลังการเกิดการปะทะ โดยมุ่งเน้นในเรื่องความชอบธรรมในการเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหา การมีส่วนกับการตัดสินใจของผู้มีอำนาจทั้งนายกรัฐมนตรีแพทองธารและกองทัพไทย นอกจากนี้ ยังให้ความสำคัญกับเรื่องราวที่ตนเป็นผู้มีความรู้และเคยผ่านประสบการณ์ไปเช่นตงมาก่อน

นายทักษิณยังมุ่งเน้นการใช้อำนาจเชิงบิดาและบุตรสาวว่าตนมีการให้คำแนะนำกับบุตรสาวของตนเองในการทำงานและรู้สึกเสียใจที่บุตรสาวของตนถูกโจมตี โดยมุ่งเน้นคำว่า “พ่อและลูก” เพื่อสร้างบริบทของความเป็นครอบครัว

3.3 การใช้วาทกรรมสร้างความชอบธรรม/ไม่ให้ความชอบธรรม

การใช้วาทกรรมในช่วงก่อนการปะทะ นายทักษิณให้ความชอบธรรมกับอำนาจของตนในฐานะผู้ควบคุมสถานการณ์โดยการแสดงถึงความสัมพันธ์ที่ดีและมีสายใยกับผู้มีอำนาจทั้งสองประเทศ โดยหลังจากเหตุการณ์คลิปเสียงหลุด นายทักษิณสร้างความชอบธรรมให้กับตัวเองในฐานะของบิดาผู้ปกป้องบุตรสาวที่ถูกทำร้าย โดยการใช้วาทกรรมที่มุ่งเน้น คำว่า “พ่อและลูก” เพื่อพยายามดึงอารมณ์ความรู้สึกร่วมของสังคม โดยเฉพาะผู้ที่มิบุตรไม่ใช่ในฐานะของ “อดีตนายกรัฐมนตรี” และ “นายกรัฐมนตรี” รวมถึงให้ความชอบธรรมกับความรักสามัคคี ในขณะที่

ไม่ให้ความชอบธรรมกับความเห็นต่าง โดยเฉพาะการมุ่งเน้นให้ผู้เห็นต่าง คือ ฝ่ายตรงข้ามและใช้การเปรียบเทียบพวกเราและพวกเขา (Us vs. Them)

ส่วนช่วงหลังการปะทะ นายทักษิณให้ความชอบธรรมกับมาตรการและกลยุทธ์การปฏิบัติการของกองทัพเมื่อปฏิบัติการให้ถึงที่สุดจึงจะมีการเจรจา และประณามการกระทำของฝ่ายตรงข้ามการกระทำของฝั่งตรงข้ามว่าไม่มีความชอบธรรม

3.4 จุดมุ่งหวังที่ต้องการให้ต่อสังคม

ในส่วนของจุดมุ่งหวังที่นายทักษิณต้องการให้สังคมรับรู้ในช่วงก่อนเกิดการปะทะ คือ การเน้นย้ำว่าสถานการณ์เป็นเพียงความขัดแย้งเล็กน้อย นายทักษิณสามารถเป็นผู้มีส่วนในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้โดยการเจรจากับฝั่งกัมพูชา แต่เมื่อเกิดเหตุการณ์คลิปเสียงหลุด นายทักษิณได้แสดงออกว่าตนเองและนายกรัฐมนตรีแพทองธารถูกกลั่นแกล้งและสมเด็จจุณ เซนหักหลัง และต้องการใช้วาทกรรมโจมตีว่าคนไทยที่ไม่เห็นด้วยหรือไม่คล้อยตามกับตนถือว่าเป็นฝั่งตรงข้าม

และในช่วงหลังจากการปะทะ นายทักษิณต้องการให้สังคมรับรู้ตัวตนให้ความชอบธรรมและสนับสนุนกับการปฏิบัติการของกองทัพไทยและการปะทะดังกล่าวเป็นปัญหาที่ไม่ได้เกิดขึ้นจากปัญหาระหว่างตระกูลทั้งสองตระกูล โดยประเทศไทยสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็วและไม่ยอมรับในอำนาจของศาลโลก รวมถึงนายทักษิณออกมาประณามการโจมตีของกัมพูชาว่าไม่มีความชอบธรรมและมีการมุ่งเน้นเป้าหมายพลเรือนที่ไม่สามารถยอมรับได้

สุดท้ายนี้ ในวิธีการปฏิบัติทางด้านสังคมของนายทักษิณ ชินวัตร พบว่า ช่วงก่อนเกิดการปะทะจากสถานการณ์ที่ตึงเครียดมากยิ่งขึ้น นายทักษิณมีความพยายามในการแสดงออกในฐานะที่เป็นผู้กอบกู้สถานการณ์ในการช่วยเจรจากับกัมพูชา มุ่งหวังให้สังคมเห็นว่าเป็นสถานการณ์เล็กน้อยไม่จำเป็นต้องมีความกังวล แต่หลังจากเกิดเหตุการณ์คลิปเสียงที่หลุดไปทำให้นายทักษิณเปลี่ยนแปลงไปสู่การแสดงออกถึงการปกป้องลูกที่ถูกรังแกให้ความชอบธรรมกับการกระทำของตน และการกลั่นแกล้งเกิดขึ้นอย่างไม่เป็นธรรม หลังจากเกิดการปะทะ นายทักษิณแสดงออกถึงการสนับสนุนกองทัพ มีความพยายามให้เห็นถึงการเป็นส่วนหนึ่งกับคนไทยและไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสมเด็จจุณ เซน อีกต่อไป

จากการใช้แนวคิดการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ ในการวิเคราะห์กระบวนการสร้างวาทกรรมของนายทักษิณ ชินวัตร ต่อเหตุการณ์ชายแดนไทย - กัมพูชาทั้งก่อนและหลังการปะทะเพื่อหาลักษณะวาทกรรมทั้งก่อนและหลังการปะทะ สรุปผลการศึกษา ดังนี้

ลักษณะช่วงก่อนการปะทะ

ในช่วงแรกของเหตุการณ์นายทักษิณ ชินวัตรมีการใช้วาทกรรมในการช่วงชิงการสร้างความชอบธรรมให้กับตัวเองในการแสดงอำนาจถึงบทบาทเป็นผู้ควบคุมสถานการณ์และในฐานะอดีตนายกรัฐมนตรีที่มีความสัมพันธ์ในการเจรจากับสมเด็จจุณ เซน และในฐานะบิดาของนายกรัฐมนตรีในการให้คำแนะนำบุตรสาว ซึ่งแสดงถึงลักษณะของวาทกรรมได้ ดังนี้

1. การลดความตึงเครียดและวางตนเป็นผู้กอบกู้
2. การเปลี่ยนแปลงท่าทีจากผู้กอบกู้สู่ผู้ถูกกระทำหลังจากนายกรัฐมนตรีแพทองธารถูกปล่อยคลิปเสียงระหว่างตนและสมเด็จจุณ เซน

3. การใช้กระบวนการสร้างวาทกรรมทางด้านอารมณ์ (Emotional discourse) ความรู้สึกระหว่างบิดากับบุตรสาว และความรู้สึกโดนหักหลัง
4. การมุ่งโจมตีผู้เห็นต่างและผู้ขัดผลประโยชน์
5. การให้ความชอบธรรมว่าตัวเองเคยเป็นผู้ถูกกบฏเหตุการณ์
6. การใช้เวทีสาธารณะเพื่อสร้างความชอบธรรม

ลักษณะช่วงหลังการปะทะ

หลังจากการปะทะของกองทัพ นายทักษิณมีท่าทีที่เปลี่ยนแปลงไปจากการเป็นผู้ใช้อำนาจมาเป็นผู้คล้อยตามสถานการณ์ เนื่องจากความชอบธรรมและอำนาจที่ลดลงจากสถานการณ์ที่บ้านปลายและการที่กองทัพเข้ามาเป็นผู้มีอำนาจหลักในการจัดการปัญหาชายแดน โดยจากการสื่อสารของนายทักษิณหลังจากการปะทะสามารถสรุปได้ ดังนี้

1. ให้ความชอบธรรมกับทหาร
2. สร้างวาทกรรมเปรียบเทียบการกระทำของฝั่งไทยและฝั่งกัมพูชา
3. ยืนยันความถูกต้องของการดำเนินงานของรัฐบาล
4. มุ่งเน้นการสื่อสารอย่างเข้าอกเข้าใจผู้ได้รับผลกระทบ
5. ปฏิเสธการขอความช่วยเหลือจากประเทศอื่นหรือองค์กรระหว่างประเทศ
6. วางกรอบการให้ความสำคัญเชิงสัญลักษณ์ว่าประเทศชาติสำคัญกว่าวันเกิดของตนเอง
7. ใช้การสื่อสารผ่านสื่อออนไลน์เพื่อตอบโต้อย่างทันท่วงทีและกว้างขวาง

จากผลการศึกษาข้างต้นจะพบได้ว่านายทักษิณ ชินวัตรมีการใช้วาทกรรมที่ยืดหยุ่นและต้องการที่จะสร้างความชอบธรรมให้กับตนเองและรักษาไว้ซึ่งอำนาจที่ตนมี ไม่ว่าบริบทของสังคมเป็นอย่างไรแต่เมื่อวิเคราะห์ผ่านแนวคิดการวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ทั้งในด้านตัวบท วิธีการปฏิบัติทางด้านวาทกรรม และวิธีการปฏิบัติทางด้านสังคมวัฒนธรรมแล้ว การศึกษาสามารถพบได้ถึงประเด็นกระบวนการสื่อสารของนายทักษิณ ชินวัตรต่อเหตุการณ์ชายแดนไทย - กัมพูชา และความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ส่งผลต่อวาทกรรมของนายทักษิณ ชินวัตรในหลากหลายสถานการณ์หรือกรณี

อภิปรายผล

ผู้วิจัยขอสรุปผลการศึกษาในครั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่ากระบวนการผลิตวาทกรรมของนายทักษิณ ชินวัตรตามการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ ได้มีการทำสงครามเพื่อครอบงำทางความคิด (Hegemony) โดยกระบวนการและบริบททางด้านกระบวนการต่าง ๆ โดยเฉพาะการสื่อสารมักจะมีการพลวัตไปตามสถานการณ์ เพื่อให้มีบทบาทในสังคมการเมือง (Political society) เป็นส่วนหนึ่งกับอำนาจรัฐและใช้ความชอบธรรมดังกล่าวกำหนดให้สังคมเชื่อตามความต้องการของตนเองตามแนวคิดของการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์

ประการแรก พบว่า ปรากฏการณ์ดังกล่าวเป็นการคงอยู่ของกลไกของอำนาจเชิงสัญลักษณ์ (Symbolic power) ที่นายทักษิณ ชินวัตรสามารถมีอิทธิพลต่อประชาชน ถึงแม้จะไม่ใช่ว่าผู้ที่อยู่ในอำนาจรัฐโดยตรงแต่ก็เป็นที่ยอมรับทางด้านความคิดในการให้ความชอบธรรม และให้ความหมายต่อการสื่อสารทางด้านการเมือง

ประการที่สอง จากการศึกษาดังกล่าวพบได้ว่านายทักษิณ ชินวัตรได้มีการวางบทบาทของตนเองเพื่อเป็นผู้ควบคุมสถานการณ์และเป็นผู้ที่มีอำนาจ แสดงถึงสายสัมพันธ์อันดีกับฝั่งตรงข้าม ในช่วงเวลา ก่อนเกิดการเผยแพร่คลิปเสียงระหว่างนางสาวแพทองธาร ชินวัตร และสมเด็จฮุน เซน ซึ่งเป็นช่วงเวลา ที่รัฐบาลเพื่อไทยมีอำนาจเป็นอย่างมากในการแก้ไขปัญหาและมีความชอบธรรมในการสั่งการ

แต่หลังจากนั้นเกิดการเปลี่ยนแปลงสู่การถูกหักหลังนำไปสู่วาทกรรมวางกรอบเป็นผู้ถูกระทำในฐานะ “อดีตนายกรัฐมนตรี” และ “บิดาของนายกรัฐมนตรีที่บุตรสาวถูกระทำ” เพื่อรักษาผลประโยชน์และอำนาจ ด้วยการโจมตีฝั่งตรงข้ามหรือผู้มีความคิดแตกต่างจากตนเองด้วยการสร้างวาทกรรมในลักษณะสร้างความแตกแยก ด้วยการเปรียบเทียบ “เราและเขา” (Us vs. Them) สอดคล้องกับแนวคิดของ Van Dijk (1998 อ้างถึงใน Zhao, 2021) ซึ่งเป็นการสร้างกรอบบรรทัดฐานนิยาม คำว่า “ดีเรา เขาแย่” ด้วยการเปรียบเทียบถึงการกระทำและแนวคิด เพื่อยกให้ฝ่ายตนเองมีความชอบธรรมเป็นอย่างมาก และบทความของพิรธอง รามสูต (2563) ที่ได้กล่าวว่า นายทักษิณมักจะใช้วิธีนี้ในการต่อสู้กับผู้ที่มีแนวคิดหรือออกมาโจมตีเชิงนโยบายของตนเองขณะที่ยังมีอำนาจเป็นนายกรัฐมนตรี รวมถึงมีการโน้มน้าวให้สื่อช่วยนำเสนอข่าวในประเด็นที่ตนเองเห็นว่าถูกต้อง เช่น วาทกรรมที่กล่าวถึงความน่าเชื่อถือของนางสาวแพทองธาร ชินวัตร ซึ่งลดลงจากเหตุการณ์การถูกปล่อยคลิปเสียงว่า “ถ้าสื่อช่วยนำเสนอ เดียวก็ดีขึ้นมาเอง” สอดคล้องกับงานวิจัยของปวีณฯ หาญชนะ (2555) ทั้งยังเป็นการแสดงถึงอิทธิพลการใช้สนามสื่อมวลชนในการนำไปสู่การต่อรองต่ออำนาจและวาทกรรมของรัฐจากผู้มีอำนาจ ทั้งเป็นการกำหนดคติทางสังคม วัฒนธรรมจากการปล่อยคลิปเสียงหลุดของสมเด็จฮุน เซน และการตอบโต้ผ่านช่องทางการเสวนาสาธารณะของ นายทักษิณ ชินวัตร²

ประการสุดท้าย พบว่า หลังจากการเกิดการปะทะ ลักษณะทางวาทกรรมถูกเปลี่ยนแปลงไปสู่การสนับสนุนอำนาจกองทัพและมุ่งเน้นการสร้างความเป็นปึกแผ่นกับประชาชน เนื่องจากอำนาจของตนเองถูกท้าทายและถดถอยลงไป ประกอบกับความเปราะบางของรัฐบาลที่ถูกวิพากษ์วิจารณ์เมื่อเปรียบเทียบกับกองทัพที่เป็นสัญลักษณ์เชิงอำนาจในช่วงเวลาดังกล่าว นายทักษิณจึงเปลี่ยนวิธีการเพื่อสร้างความเอาใจอาภรณ์ประชาชน รวมถึงแสดงจุดยืนอุดมการณ์ชาตินิยมเพื่อฟื้นฟูภาพลักษณ์ของตนเอง และวางกรอบสัญญาณทางการเมืองว่า “กองทัพเป็นผู้ปฏิบัติการณ์และรัฐบาลเป็นผู้เอื้ออาภรณ์” ซึ่งจากปรากฏการณ์ดังกล่าวทำให้เห็นได้ว่าความพร้อมใจเชื่อถือของสังคมที่สะท้อนกลับมาสู่ปัจเจกในกลุ่มชนชั้นปกครองถูกท้าทายและลดลงเป็นอย่างมาก

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะในการใช้ประโยชน์

ผลจากการศึกษา พบว่า นายทักษิณ ชินวัตรมีการเปลี่ยนแปลงลักษณะทางวาทกรรมเป็นไปตามการเปลี่ยนแปลงทางด้านปัจจัยอำนาจทางการเมือง ไม่ว่าจะเป็นนายทักษิณจะมีอำนาจมากหรือน้อยลงเพียงใด ซึ่งนายทักษิณยังคงใช้วาทกรรมซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Fairclough (1995) ที่กล่าวว่า “ท้ายที่สุดแล้ววาทกรรมไม่ได้เป็นเพียงการสื่อสาร แต่เป็นวิถีในการปฏิบัติทางสังคมซึ่งมีความสัมพันธ์กับการพลวัตของอำนาจ” นอกจากประเด็นการเมืองภายในประเทศ

ผู้วิจัยได้ตั้งข้อสังเกตถึงอิทธิพลของตระกูลฮุนที่มีส่วนอย่างมากต่อความรู้สึกของนายทักษิณทำให้เห็นถึงสายใยที่ผูกพันกันจนขอบเขตของความรู้สึกส่วนตัวกับการบริหารประเทศถูกปฏิเสธว่าแยกออกจากกันไม่ได้จากการที่ออกมาโจมตีสมเด็จฮุน เซนอย่างต่อเนื่อง และการเน้นย้ำว่าสถานการณ์การปะทะดังกล่าวเป็นวาระ

² การใช้เวทีเสวนาในงาน 55 ปี เนชั่น ผ่านทางต้นประเทศไทย Exclusive Talk ในการอธิบายสถานการณ์และโจมตีสมเด็จฮุน เซน

แห่งชาติ (National agenda) ไม่ใช่เพียงปัญหาส่วนตัวระหว่างอดีตผู้นำของทั้งสองประเทศ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ทำให้นายทักษิณต้องมีการต่อรองเชิงอำนาจและใช้วาทกรรมอย่างยืดหยุ่นเพื่อให้ตนเองมีจุดยืนและบทบาทแม้ว่าบ้านเมืองจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร แต่นายทักษิณก็จะหาวิธีการสร้างความชอบธรรมให้ตนเองเสมอเพื่อเป็นผู้มีอิทธิพลทางด้านการคิดคล้อยตามให้แก่ประชาชนเพื่อสร้างจุดยืนและการเป็นหนึ่งในอำนาจของตนต่อไป

สุดท้ายนี้การวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่า วาทกรรมไม่ใช่เกิดขึ้นแค่เพียงเป็นสารทางด้านการสื่อสารเชิงภาษา แต่ยังเป็นกลไกในการช่วงชิงการสร้างอำนาจและรักษาอำนาจทางการเมืองโดยอาศัยการปรับเปลี่ยนให้วาทกรรมมีความร่วมสมัยและมีความชอบธรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทางด้านวาทกรรมของ Foucault และ Fairclough โดยวิธีการวิเคราะห์วาทกรรมในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ที่สนใจสามารถนำไปวิเคราะห์ลักษณะทางวาทกรรมต่อเหตุการณ์การเมืองอื่น ๆ ได้

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. จากการศึกษา พบว่า กระบวนการสร้างวาทกรรมในการสื่อสารการเมืองของนายทักษิณ ชินวัตร มีการเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของสังคมการเมือง โดยมีความพยายามในการประกอบสร้างบทบาทของตนเองให้สามารถมีอำนาจหรืออิทธิพลอยู่เสมอแม้จะไม่ใช่ผู้มีอำนาจรัฐ สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะของการสื่อสารที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของภูมิทัศน์การเมืองไทย และแสดงให้เห็นรูปแบบและกระบวนการสร้างวาทกรรมตามสถานการณ์

2. จากการศึกษา พบว่า นายทักษิณ ชินวัตรเป็นผู้มีอิทธิพลทางด้านการคิดและถึงแม้จะไม่มีตำแหน่งของรัฐก็ยังคงมีบทบาทและความสัมพันธ์เชิงอำนาจต่อสังคมหรือแม้แต่ต่อการตัดสินใจของผู้มีอำนาจ ดังนั้น การทำความเข้าใจถึงบริบทของการสื่อสารการเมืองของนายทักษิณ ชินวัตร ส่งผลทำให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่แฝงอยู่ได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

ข้อเสนอสำหรับการวิจัยในอนาคต

1. ควรมีการศึกษาเพื่อเปรียบเทียบลักษณะการสื่อสารและการสร้างวาทกรรมของนายทักษิณ ชินวัตร ในสถานการณ์ภูมิทัศน์การเมืองอื่น ๆ เพื่อศึกษาลักษณะความเหมือนหรือแตกต่างกันของลักษณะวาทกรรม และการสร้างอำนาจเชิงสัญลักษณ์

2. ควรมีการศึกษากับปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มบุคคลทางอำนาจอื่น ๆ เพื่อวิเคราะห์หาลักษณะทาง การประกอบสร้างวาทกรรมจากการวิเคราะห์ซึ่งวาทกรรมเชิงวิพากษ์ และเพื่อเพิ่มความเข้าใจในลักษณะเฉพาะของ วาทกรรมการเมือง

3. ควรเปรียบเทียบ “อำนาจเชิงวาทกรรม” ระหว่างผู้ที่มีอำนาจและผู้ที่ถูกจำกัดอำนาจ หรือผู้ที่มีอุดมการณ์ทางด้านมุมมองการเมืองที่แตกต่างกันเพื่อหาความแตกต่างหรือจุดร่วมที่เหมือนกันผ่านวาทกรรมในกรณีศึกษาเดียวกัน

4. ควรมีการศึกษาผู้รับสารหรือผลลัพธ์ต่อสังคมจากการเปิดรับวาทกรรมผ่านสื่อมวลชนต่อการรับรู้เพื่อหาความสอดคล้องหรือแตกต่างจากการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ต่อวิถีสังคมวัฒนธรรม

5. ควรมีการศึกษานำไปต่อยอดสู่การวิเคราะห์ในระดับภูมิภาคหรือในบริบทข้ามประเทศเพื่อสร้างความเข้าใจทางด้านมิติวาทกรรมการเมืองในระดับที่กว้างขึ้น

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กองทัพบก. (2568, 28 พฤษภาคม). ทบ.แจงเหตุการณ์ปะทะทหารกัมพูชาบริเวณชายแดนช่องบก อุบลราชธานี ปัจจุบัน สถานการณ์คลี่คลายแล้ว อยู่ระหว่างรอการเจรจา. <https://rta.mi.th/rta-clarify-about-battle-event-with-combodian-soldiers-at-chongbok-border-2025/>
- กาญจนา แก้วเทพและสมสุข หินวิมาน. (2553). สายธารแห่งนักคิดทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมืองกับสื่อสารศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 2). ภาพพิมพ์.
- กิตตินันท์ วงษ์สุวรรณ. (2567). วาทกรรม: การสร้างความได้เปรียบทางการเมือง. *วารสารเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา*, 24(2), 22-35.
- เกศกนก ชุ่มประดิษฐ์. (2554). การวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ว่าด้วยเรื่องรัฐประหาร 19 กันยายน 2549 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์]. https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:122172
- จิราภรณ์ ศรีแจ่มและปณิศา เอ็มโอชา. (2568, 27 มิถุนายน). สายสัมพันธ์หลายทศวรรษระหว่างตระกูล "ฮุน" และ "ชินวัตร" ขาดละบั่นลงเพราะเหตุใด ?. <https://www.bbc.com/thai/articles/cy4y8yyjnwgo>
- ชนกานต์ วงศ์กิตติขจร. (2566). วาทกรรมคนเสื้อแดง ฉบับรื้อสร้างใหม่ : กรณีศึกษา กลุ่มผู้ชุมนุมคนรุ่นใหม่ ปี พ.ศ.2563-2565 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. <https://digital.car.chula.ac.th/chulaetd/11443/>
- ไทยพีบีเอส. (2568ก, 8 มิถุนายน). ย้อนเหตุพิพาท "ไทย-กัมพูชา" ก่อนไทย "ยกระดับกดดันแนวชายแดน". <https://www.thaipbs.or.th/news/content/352980>
- ไทยพีบีเอส. (2568ข, 24 กรกฎาคม). ลำดับเหตุการณ์นำมาสู่การปะทะระหว่าง "ไทย-กัมพูชา". <https://www.thaipbs.or.th/news/content/354596>
- ประจักษ์ มะวงศ์สา. (2567, 23 สิงหาคม). ควันผลงานวิสัยทัศน์ "ทักษิณ" บทบาทที่ล้ำเส้น "แพทองธาร". <https://www.thaipbs.or.th/news/content/343417>
- ปวีณฯ หาญชนะ. (2555). การสื่อสารทางการเมืองของ ทักษิณ ชินวัตร ในช่วงปี พ.ศ. 2549 – 2552 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. <https://digital.car.chula.ac.th/chulaetd/19789/>
- พิรงรอง รามสูต. (2563). กลยุทธ์การสื่อสารของรัฐบาลทักษิณ 2. *วารสารสถาบันพระปกเกล้า*, 4(1), 1-26.
- วิโรจน์ เลิศจิตต์ธรรม. (2567, 21 กุมภาพันธ์). ย้อนภาพความสัมพันธ์ 'ทักษิณ-ฮุน เซน' เพื่อนกันทั้งยามทุกข์และสุข. <https://thestandard.co/thaksin-hun-sen-relationship/>
- สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี. (2505). คำพิพากษาศาลยุติธรรมระหว่างประเทศคดีปราสาทพระวิหาร. สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี.
- เสนีย์ ปราโมช. (2505). *คดีเขาพระวิหาร*. สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี.

ภาษาอังกฤษ

- Fairclough, N. (1995). *Critical discourse analysis: the critical study of language*. Longman Publishing.
- Zhao, X. (2021, May 25). *Understanding the 'Us Vs Them' division through the notion of responsibility*. <https://www.e-ir.info/2021/05/25/understanding-the-us-vs-them-division-through-the-notion-of-responsibility/>